

FILOZOFICKÁ FAKULTA
UNIVERZITY KARLOVY
V PRAZE

ÚSTAV
TRANSLATOLOGIE

Bakalářská práce

Hana Bártová

Selma Brandl: Die Moderne Reitschule, Der richtige Weg
zur Harmonie im Sattel (kap. Dressur) – komentovaný překlad

Selma Brandl: Die Moderne Reitschule, Der richtige Weg
zur Harmonie im Sattel (chap. Dressur) – commented translation

Praha 2011

Vedoucí práce:
PhDr. Tomáš Svoboda, Ph.D.

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
Filozofická fakulta
Katedra / ústav: Ústav translatologie

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Jméno a příjmení studenta: *Hana Bártová*

Datum narození: 04.06.1989

Kontaktní adresa: Na Žabinci 544, 580 01 Havlíčkův Brod

Obor studia / kombinace: Angličtina pro mezikulturní komunikaci, Němčina pro mezikulturní komunikaci

Diplomní obor:

Název práce v češtině: Selma Brandl: Die Moderne Reitschule, Der richtige Weg zur Harmonie im Sattel (kap. Dressur) – komentovaný překlad

Název práce v angličtině: Selma Brandl: Die Moderne Reitschule, Der richtige Weg zur Harmonie im Sattel (chap. Dressur) – commented translation

Vedoucí práce: PhDr. Tomáš Svoboda, Ph.D.

Konzultant:

Pokyny k vypracování:

Doporučená literatura:

Vedoucí práce (podpis):

Datum zadání práce:

L.S.

.....
Vedoucí základní součásti:

.....
Děkan:

Datum:

BÁRTOVÁ, Hana. *Selma Brandl: Die Moderne Reitschule, Der richtige Weg zur Harmonie im Sattel (kap. Dressur) – komentovaný překlad*. Praha, 2011. 64 s. Bakalářská práce. Univerzita Karlova, Filozofická fakulta.

Prohlašuji, že jsem bakalářskou/diplomovou/rigorózní/dizertační práci vypracoval/a samostatně, že jsem řádně citoval/a všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 29.5.2011

podpis.....

Ráda bych poděkovala svému vedoucímu PhDr. Tomáši Svobodovi, Ph.D. za vedení bakalářské práce, za cenné rady a za čas strávený při konzultacích mé práce.

ABSTRAKT

Bakalářská práce se zabývá komentovaným překladem textu s jezdeckou tematikou. Jejím cílem je vytvořit takový překlad, který by mohl být bez větších úprav publikován v časopise *Jezdectví* nebo na internetovém serveru *Equichannel*. Při překladu jsem se řídila překladatelským postupem tak, jak jej definoval Jiří Levý ve své knize *Umění překlada*. Výchozí text jsem nejprve analyzovala podle Christiane Nordové, poté jsem hledala místa, která by mohla být překladatelským oříškem. Obtížná místa jsem zkoumala v jejich širší souvislosti a hledala k nim vhodné české ekvivalenty. Při překladu terminologie jsem vycházela z pravidel *České jezdecké federace* a další odborné literatury.

Jelikož existuje málo česky psané či do češtiny přeložené literatury o jezdecké (konkrétně o drezuře), chtěla bych tímto překladem rozšířit literární základnu tohoto sportu. Drezura a jezdecký sport všeobecně se u nás netěší takovému zájmu jako např. v Německu, a proto se snažím příjemce cílového textu silněji oslovit, aby si text získal jeho zájem.

První část své práce věnuji samotnému překladu, neopomínám přitom překlady popisků k obrázkům, analýzou výchozího textu se zabývám v části druhé a v poslední části práce popisuji překladatelské problémy, se kterými jsem se setkala, a konfrontuji přitom text originálu s textem překladu.

The object of my bachelor thesis– which is a translation of a text about horse riding and its commentary – is to make a translation that could be published without many improvements in the magazine *Jezdectví* or on the website *Equichannel*. While translating, I followed the translation process of Jiří Levý which he describes in his book *Umění překlada*. First, I analysed the original text according to Christiane Nord, then I looked for text parts difficult to translate. I analysed them in their broader context and I chose suitable Czech equivalents for them. During terminology translation, I followed the rules of Czech Equestrian Federation and other literature.

Because there is not enough Czech written or into Czech translated literature about horse riding – especially about dressage – I would like to extend the literary basis of this sport.

Dressage and horse riding in general are not as popular as e.g. in Germany that is why I try to address the recipient more strongly to get him interested in the text.

The first part of my work is dedicated to the translation, in which I do not leave out translation of the picture legend; the second part deals with the analysis of the original text and in the last part I discuss translation problems that I had to solve and I confront the original text with the translation text.

Klíčová slova: drezura, jezdec, překlad, výcvik, analýza, kůň, pomůcky, prostupnost.

Key words: dressage, rider, translation, training, analysis, horse, aids, submissiveness.

Obsah:

1. PŘEKLAD	- 10 -
1.1 Překlad popisků k obrázkům a fotografiím	- 32 -
2. ANALÝZA PODLE CHRISTIANE NORDOVÉ	- 34 -
2.1 Úvod	- 34 -
2.2 Vnětextové faktory	- 35 -
2.2.1 Vysílatel	- 35 -
2.2.2 Intence	- 35 -
2.2.3 Příjemce	- 35 -
2.2.4 Médium	- 36 -
2.2.5 Pragmatika místa	- 36 -
2.2.6 Pragmatika času	- 37 -
2.2.7 Motivace	- 37 -
2.2.8 Funkce textu	- 37 -
2.3 Vnitrotextové faktory	- 38 -
2.3.1 Tematika textu	- 38 -
2.3.2 Obsah textu	- 38 -
2.3.3 Presupozice	- 39 -
2.3.4 Výstavba a členění textu	- 39 -
2.3.5 Neverbální prostředky	- 40 -
2.3.6 Suprasegmentální prvky	- 40 -
2.3.7 Lexikum	- 41 -
2.3.8 Syntax	- 41 -
2.3.9 Styl	- 43 -
3. PŘEKLADATELSKÉ PROBLÉMY	- 44 -
3.1 Lexikální problémy	- 44 -
3.1.1 Terminologie	- 44 -
3.1.2 Názvy podkapitol	- 47 -
3.1.3 Překlad kompozit a nominálních skupin	- 48 -
3.1.4 Další lexikální problémy	- 50 -
3.2 Stylistické problémy	- 50 -
3.2.1 Idiomatická spojení a expresivní výrazy	- 50 -
3.2.2 Opakování slov a hledání synonym	- 51 -
3.3 Gramatické problémy	- 52 -
3.3.1 Přechylování a změna čísla	- 52 -
3.3.2 Deiktické výrazy a formální podmět <i>es</i>	- 53 -
3.3.3 Změna agentu	- 53 -
3.3.4 Konstrukce s <i>man</i>	- 54 -
3.3.5 Modální slovesa	- 55 -
3.4 Syntax	- 55 -
3.4.1 Interpunkce	- 55 -
3.4.2 Syntaktická struktura	- 57 -
3.5 Významová rovina	- 58 -
3.5.1 Vynechání/doplnění informace	- 58 -
3.5.2 Elipsy a polovětné obraty	- 59 -
3.5.3 Presupozice	- 60 -
3.6 Grafická podoba a členění textu	- 60 -
3.7 Závěr	- 61 -
4. SEZNAM LITERATURY	- 64 -

1. PŘEKLAD

DREZURNÍ JEŽDĚNÍ

5

Drezurní kůň

Jezdec, který si při drezurních úlohách stupně Z a L osvojil základy dalšího vzdělání koně, by si měl při posuzování drezurního koně položit především otázku, zda je kůň pro drezuru vhodný. Znamená to, že musí mít jasnou představu o exteriéru drezurního koně. Pokud vycházíme z všeobecného principu a pozorujeme nejdříve celkový vzhled koně, měl by exteriér vykazovat následující znaky:

- jemnou hlavu,
- volně nesený krk,
- dlouhé šikmé plece,
- široký výrazný kohoutek,
- nepřilíš krátký hřbet a osvalenou zád' s dobrým pákovým efektem.

20 Jako každý živý tvor má i ten nejlepší kůň své chyby, a proto se osvědčilo jeho nedostatky a labosti nejen určit, ale také je vyvážit jeho přednostmi, abychom mohli správně posoudit jeho vlohy. Výkon drezurního koně závisí vedle jeho tělesné stavby, na jeho charakteru a temperamentu. Zevnějšek je bezprostředním výrazem nadání a projevuje se v ušlechtilosti, síle, psychice a odolnosti koně. Na pracovní nasazení má rozhodující vliv charakter a temperament, čili vnitřní predispozice jako duševní schopnosti, inteligence, poslušnost a ochota podřídit se jezdcí. „Ideální“ drezurní kůň je ušlechtilé vychovaný teplokrevník, u kterého se ve větší míře objevuje krása a přirozený kmih.

30 Drezurní jezdec

Prvotní výcvik jezdce patřil dosažení korektního sedu, neboť pružný a přizpůsobivý, zároveň vzpřímený a hluboký sed je zapotřebí k tomu, aby mohl jezdec dávat koni správné pomůcky

a především při těžkých cvicích nenarušoval jeho rovnováhu. Správný sed je nutný pro **dorozumění** mezi koněm a jezdcem. Jezdec a kůň musí i z vnějšího pohledu tvořit harmonický celek a budit dobrý optický dojem.

5 Úspěšný výcvik jezdce předpokládá tři **základní složky**:

1. **Provádění a osvojení si jezdecké techniky.**
2. **Vypracování si správného citu.**
3. **Získání tělesné zdatnosti k praktické realizaci ježdění.**

10 Velká část jezdců docílí prvního bodu snáze a rychleji, zatímco ostatní dovednosti získají teprve po několikaletém tréninku. Samozřejmě existují talentovaní jezdci od přírody, kteří dosáhnou a rozvinou tělesnou zdatnost a správný cit rychleji. Stále více bude muset být také v jezdeckém sportu zohledňována gymnastická průprava jezdce.

15 Každý jezdec snažící se o úspěšný výcvik kráčí většinou jednou cestou, kterou mu vytyčil jeho učitel nebo jeho jiný jezdecký vzor. Zvolenou cestou musí jít s trpělivostí a vytrvalostí. Teprve až dojde na konec výcviku, bude moci konstatovat svůj úspěch.

20 **DREZURNÍ TRÉNINK**

Každodenní práce se dělí do různě dlouhých výcvikových úseků:

1. **uvolňovací fáze** – jako přípravná část,
- 25 2. **vlastní práce a kontrola** – jako hlavní část,
3. **vyklusání a vykrokování** – jako závěrečná část.

Každá fáze má svůj jasně ohraničený cíl a měla by se odvíjet od **tréninkového plánu**. Jednotlivé úseky nesmí být příliš prodlužovány, protože cílem práce je, aby kůň na jejím konci prováděl chody a skoky se stejným elánem jako na jejím začátku. Základní kámen 30 výcviku představují teoretické znalosti jezdce. Jednotlivé fáze tréninku vedou k úspěchu pouze tehdy, zná-li jezdec **souvislosti** a jestliže ví, jak je optimálně uzpůsobit. Jezdec musí být rovněž obeznámen s tělesnou i duševní stránkou svého koně. Potřebuje tedy ovládat nejen

anatomii koně a pochopit funkce jednotlivých svalů a kloubů, ale musí být i natolik psychologem, aby si dovedl představit pocity a reakce koně.

I ten nejlepší tréninkový plán, který se zrodil v hlavě jezdce, jenž má jasnou představu o tom, jak má v tento den vypadat uvolňovací fáze a vlastní práce, není k ničemu, pokud jezdec
5 necítí, že jeho kůň dnes zrovna nemá náladu a tudíž už cestu k obdélníku či do haly pocítuje jako požadavek, protože v hlavě koně vypadá tréninkový plán úplně jinak.

Jezdci, kteří své koně nepokládají za cvičební nářadí, vycítí rozpoložení koně (jenom
10 tenisovou raketu totiž mohou popadnout a prohlásit: dnes budeme hodinu procvičovat podání!). Na denní náladu koně si musíme dávat pozor. Pokud je kůň ve špatném rozmaru a nemá chuť jít do haly, odložíme ze zkušenosti a prozíravosti vlastní tréninkový plán na nějakou dobu stranou a vyjedeme s koněm do terénu nebo napodobíme na jízdárně vyjížďku v lehkém klusu. O půl hodiny později nakonec se šťastným a motivovaným koněm dosáhneme tréninkového
15 cíle za poloviční dobu.

Takto pracují jezdci, kteří znají své koně, rozumějí jim a šikovně je při práci udrží v dobré náladě. Jezdci držící se pevně svého záměru budou mít strnulé vzdorovité koně, jelikož sami nejsou otevření kompromisům a boj s koněm o nadřazenost potřebují k utvrzení, že jsou
20 schopni se prosadit minimálně u těchto zvířat. Kůň se sice podrobí, zato však zůstane bez chuti k práci. Skutečným poraženým tak bude jezdec.

Vycházejme z toho, že celou tréninkovou přípravu začíná sám jezdec již ve stáji. Odtud je schopen poznat, jakou formu má ten den jeho kůň. Právě teď začíná správné uspořádání
25 výcvikové hodiny. Při čištění uvolňujeme hřbet koně tak, že nalevo a napravo od páteře vyvineme lehký tlak, který zapříčiní snížení hřbetu, následně ho zpětným tlakem na podbřišek navrátíme do původní polohy. Kdo se někdy podpíral o ruce a kolena, tedy byl na všech čtyřech, prohnul se v páteři, zatažením břicha ji opět narovnal a na závěr ji zakulatil až do „kočičího hřbetu“, ten ze zkušenosti ví, jak tento cvik uklidňuje. Po jedné zvedáme
30 přední a zadní nohy koně, než se kůň uvolní, pak s nimi pohybuje i trochu do stran. K tomu nemusíme být ani fyzioterapeuté, ale pouze jezdci, kteří znají své vlastní tělo a vědí, jak dobře se člověk po několika uvolňovacích cvicích cítí. Proč bychom si tedy dělali uvolňovací fázi těžší, když známe metodu, jak u jezdce a koně rychleji, bez větších problémů

a naprosto bez námahy docílit uvolněnosti, zároveň si vyčistit hlavu a jednoduše se celkově cítit lépe.

5 Kůň, se kterým je zacházeno, jak se sluší a patří, který i jako drezurní kůň smí na pastvu do přírody, kde vždy najde kompenzaci k tréninku, nebude utlačován a ani nebude ve stáji sám, bude potřebovat relativně krátkou uvolňovací fázi. Cítí se totiž **šťastně, spokojeně** a **uvolněně**, i pokud stojí ve stáji.

10 Uvolňovací práce na začátku tréninkové hodiny se odvíjí od dobrého základního výcviku koně a může proto trvat kratší dobu. Ovšem stupeň vzdělání koně výhradně neurčuje čas potřebný k dosažení uvolněnosti. Čas nutný k uvolnění je totiž u každého jedince rozdílný a odvíjí se od fyzického a psychického stavu koně. Zkušený jezdec se podle toho zcela individuálně zařídí.

15

1. Uvolňovací fáze

Uvolňování koně před vlastní prací probíhá v kroku, klusu nebo ve cvalu. Zpravidla se všeobecně jedná o 10 až 15 minut v kroku na dlouhé otěži. Tento způsob uvolnění nezahrnuje pouze tělesnou, ale také duševní relaxaci koně. Po práci v kroku následuje klusová práce v lehkém klusu. Toto cvičení bude splňovat svůj účel tak dlouho, dokud bude kůň klusat uvolněně a v taktu.

25 Pokud se záď koně začne vléci, musíme energickým pobízením vpřed zajistit její činnost. Pobídky ale nesmí vyvolat napětí, jak se často při příliš silném pobízení stává. Důležité je zachování stejného tempa a **pravidelné lehké přilnutí**. Časté střídání stran a práce na kruhu zlepší rovnováhu koně i činnost zádě a tím výrazně podpoří zvýšení kmihu.

30 Nacvávání z klusu do cvalu na kruhu uvolní při jemných a zcela samozřejmých přechodech z klusu do cvalu hřbet koně, což napomáhá k tomu, aby kůň reagoval na nejjemnější působení jezdce. Účinek uvolňovacích cviků závisí samozřejmě na stupni výcviku a temperamentu koně. To je také důvod, proč se někteří koně uvolní lépe při cvalu a jiní při práci ze země spojené s lonžováním, která je zahrnuta do přípravné části.

2. Vlastní práce a kontrola

K fázi vlastní práce přejdeme tehdy, když na koni vidíme jasné známky uvolnění, např.: kůň při každém kroku vyklene hřbet, s rozvojem posunu a kmihu přijímá udidlo a hledá trvalé přilnutí. Hlavní část začíná po **krokové pauze**, ve které připravíme koně na pomůcky. V této
5 chvíli dosáhne kůň podle fáze výcviku určitého stupně shromáždění.

Ježdění na uzdě

10 Jezdec má při výcviku koně k dispozici dva různé typy uzdění: uzdečku a uzdu. Kůň je připravený na uzdu, pokud ochotně přijímá pobídky, zadržuje, stejně jako pomůcky působící do stran a při pohybu vpřed jde s kmihem a **stále na přilnutí**. Po odpočinkových dnech by měl mladý kůň pracovat na uzdečce. Při svědomitém drezurním výcviku sáhne často jezdec po uzdečce i nadále.

15

Uzděním pro plně drezurně příježděného koně je vždy uzda. Díky ostřejšímu působení umožňuje jezdcovi **jemnější vedení** jeho koně, ovšem za předpokladu, že koni pákové udidlo dobře sedí. Účinek uzdy závisí na **šířce** udítka, **velikosti** ohbí pro jazyk a **poměru** mezi horní a dolní částí ramen. Výběr páky se řídí také podle uzpůsobení koňské huby vzhledem k její
20 šířce. Čím větší je ohbí pro jazyk, tím ostřeji páka působí.

U velmi citlivých koní použijeme pákové udidlo s menším ohbím pro jazyk. Ohbí ovšem nesmí omezovat pohyb jazyka. Poměr mezi horní a dolní částí ramen může výrazně ovlivnit účinek uzdy, jelikož především kratší horní a delší dolní část ramen zostrují její působení.

25 Podbradní řetízek nakonec umožňuje regulovat ostrost uzdění. Řetízek musí být položen rovnoměrně kolem celé brady a na žádných místech by neměl přiléhat těsněji.

Potíže, které nastanou při ježdění na uzdě, jsou způsobené nesprávně nasazenou uzdou, nedostatečnou přípravou na tuto práci a špatným vedením otěží v rukách jezdce. Chyby
30 v přilnutí vzniklé ježděním na uzdě nutně vedou k napětí, způsobují vychylování a tuhnutí koně, což znemožňuje kmihuplný a pružný pohyb zádě. Aby se drezurní průprava nemíjela účinkem, musí jezdec na nějakou dobu přejít opět k práci s uzdečkou. Zvláštní pozor je třeba si dávat na vnější pákovou otěž, která se v obrazech nesmí prověšovat.

Fáze vlastní práce se dělí do následujících částí:

1. **Opakování, upevnění a zdokonalení** cviků, které se kůň již naučil.
2. **Naučení** nových úloh.
- 5 3. **Zvýšení** výkonnosti.
4. **Kontrola** výkonnostního stupně.

Teoretický přechod na vlastní práci ovšem nesmí podléhat nějakému pevně danému schématu, zároveň vždy počítá s jezdcovými teoretickými znalostmi obsahu a provedení jednotlivých 10 úloh. V každém případě vede cesta tréninkem vždy od lehčího k těžšímu. Každý výcvik musí samozřejmě přinést znatelný pokrok, aby nenastala stagnace. K tomu je zapotřebí stálá kontrola **fází zátěže** a **fází odpočinku** koně. Cviky, které od koně nevyžadují kmih, jako zastavení, couvání a obraty, slouží např. k oddechu a zároveň podporují poslušnost koně. Objeví-li se během tréninku nějaké problémy, musíme je před pokračováním dalšího výcviku 15 nejdříve odstranit. Možná se také budeme muset dočasně vzdát našeho tréninkového cíle.

3. Vyklusání a vykrokování

20 Poslední část tréninkové hodiny se týká vydechnutí koně.
Závěr hodiny tvoří 10 až 15 minut ježdění na dlouhé otěži nebo lonžování s povoleným obříšníkem. Konec nemusíme nutně nechat vyklusat na obdélníku či na jízdárně.

Naprosto chybný názor je, že by drezurní koně neměli chodit do terénu. Koně, se kterými se, 25 jak bylo popsáno výše, zachází, jak se sluší a patří, jsou psychicky vyrovnaní a žijí v harmonickém souladu s přírodou. Pokud je upevněn vztah důvěry mezi jezdcem a koněm, jezdec si na svého koně udělá čas a trénink občas proloží vyjížděnkou do terénu, kdy po celé hodiny jede jenom v kroku. Takový jezdec má spokojeného a vyrovnaného drezurního koně. Rovněž si třeba najde dlouhou a rovnou cestu v lese, kde může procvičovat střední klus nebo 30 jet ve středním cvalu, což také patří k přirozenému drezurnímu výcviku koně. Podmínky v terénu musí být ovšem dobré - cesta bez kořenů, půda nesmí být příliš hluboká.

Vyklusání a vykrokování koně patří vlastně vždy do přírody jak v létě, tak v zimě. Stříháme-li koně na zimu, dáme mu do terénu bederní deku. Kůň, který chodí jenom ze stáje do haly

a zpátky, nebude na závodech příjemně jezditelný, zvláště když s ním při výcviku nebylo zacházeno jako s koněm.

Po každém tréninku či závodech koně navíc omyjeme a vyčistíme. Po tu dobu bychom měli celkově zhodnotit výcvikovou hodinu. I po nevydařených lekcích se na koně nebudeme zlobit, ale budeme se snažit dosáhnout s ním opětovné harmonie a přátelství.

Práce na lonži

10 Práce na lonži představuje důležitý základní stavební kámen výcviku. Existuje několik druhů lonžování při drezurním tréninku:

1. Vypohybování koně na lonži

15 Tato část slouží ve výcviku k získávání důvěry a měla by u koně přispět ke zlepšení rovnováhy, taktu, aktivity zádě a zároveň zajistit, aby se kůň natáhl do vyvazovacích otěží.

2. Lonžování jako část vzdělávání koně

20 S tímto druhem lonžování si jezdec může významně ulehčit výcvik koně. Koně, kteří nepružní v hřbetu a mají kvůli tomu na začátku hodiny problémy s přijmutím udidla, lonžujeme ještě před samotným ježděním. Správné lonžování klade vysoké požadavky na cvičitele. Musí být dobrým pozorovatelem a zároveň musí umět sladit všechny své povely.

Provedení a pomůcky:

25 U koní, kteří mají tendenci jít proti otěži, připneme vyvazovací otěže níže. U těch, co nosí hlavu a krk moc dole, připneme vyvazovací otěže výše. Co se týče délky vyvazovacích otěží, u starších koní je necháváme obě stejně dlouhé.

30 Koním, kteří na lonži utíkají, můžeme vyvazovací otěže na nějakou dobu nechat kratší. Když se kůň uklidní, přejdeme k pobízení a vyvazovací otěže prodloužíme na správnou délku. Přirozené ohnutí, kdy kůň nese nos těsně před kolmicí, jako kdyby na něm seděl jezdec, určuje konečnou délku vyvazovacích otěží.

Pokud s námi kůň navázal kontakt tím, že si pomocí vyvazovacích otěží našel na lonži přílnutí a reaguje na pobízení, můžeme začít s cílenými změnami tempa a chodů. Spolupůsobení

pobízejících pomůcek a zádrží napomáhá koni k většímu sebrání a podněcuje ho k energickému použití svalů. Přibírání lonže – tedy zmenšování kruhu – od koně přirozeně vyžaduje větší sebrání. Tento cvik ovšem ukončíme okamžitě, jakmile kůň ztuhne, čímž jeho chody ztratí na čistotě. Zád' koně potom začne vypadávat do strany a kůň se tak bude vyhýbat nepohodlnému podsazování zadních nohou a podélnému ohnutí. Na konci práce na lonži následuje opět oddychová část v kroku.

Chyby a jejich odstranění:

- Nedostatečný kontakt s koněm,
- málo trpělivosti a špatná intonace hlasu,
- zarolování koně v krku za kolmicí.

Chyby odstraníme kruhovitým kmitáním lonže dávaným najevo ve směru pohybu koně se současným pobízením lonžovacím bičem. Ve snaze zlepšit kmih nebo shromáždění může kůň při nadměrném pobízení ztratit rytmus, neboť při pokusu o zrychlení tempa nebude pohyb koně prostornější, ale pouze uspěchanější. Prozatím je rozumnější spíše pohyb vpřed než shromáždění. Důležitá poznámka: vpřed neznamená rychleji, shromáždění neznamená pomaleji.

20

Práce na ruce

Práce s koněm na ruce představuje dobrou pomůcku pro výcvik a při správném provedení a použití skýtá velké výhody. Jezdec se při této práci naučí zlepšit svůj cit v ruce a získá porozumění pro správné shromáždění. Kůň by se měl přitom povolit v týle, aby si našel jisté pravidelné přilnutí a snížil zád'. Následkem toho se více napřímí a shromáždí se v pravidelném taktu.

Snížená podsazenější zád' umožní koni dělat lehké vznosné kroky, při úspěšné práci na ruce vede až k piaffě. Piaffa – výsledek nejvyšší pružnosti, prostupnosti a kadence koně.

30

Provedení a pomůcky:

Provádění práce na ruce se orientuje podle výcvikového stupně koně. U ještě mladého koně utužuje důvěru k jeho jezdcovi, seznamuje ho s pomůckami bičikem a podporuje jeho

prostupnost. Začínáme s překračováním, což je pohyb, který upevňuje uvolněnost a poslušnost na pobídky z jedné strany. Mladého koně k tomu rovnoměrně vyvážíme a sice tak, aby jeho týl mohl lehce směřovat dovnitř. Tento cvik je vhodnější trénovat uprostřed jízdárny, protože zde má kůň větší volnost pohybu. Stejně jako při lonžování začínáme na levou ruku. Stojíme ve výšce plecí koně, uchopíme vnitřní otěž, ustoupíme dozadu a koně vedeme dopředu. Pohyb vpřed podpoříme mlasknutím a bičkem asi 1,20m dlouhým, který držíme v pravé ruce. Bičik ze začátku opatrně směřuje nad hlezno koně, později do blízkosti obříšního. Kůň přitom kráčí nejprve po oblouku malého kruhu. Pokud kůň překračuje do strany a dopředu ochotně a bez napětí, můžeme oblouk stále zmenšovat. Když se kůň povolí v týle, přistupuje klidně k naší ruce a zároveň nás obchází.

Od tohoto okamžiku můžeme i s mladým koněm začít s vlastní prací na ruce. Zde platí pro starší i mladé koně stejné principy dalšího vzdělávání, jenom se podstatně odlišují kladené nároky. Práce na ruce prováděná před jezdeckým výcvikem má na koně uvolňovací účinek. Po samotném ježdění k ní přejdeme pouze u koně, který je kvůli svému temperamentu problémový. Lepší variantou ovšem je, jestliže k práci na ruce vyvedeme koně ze stáje v určité dny v týdnu několik hodin po jezdeckém výcviku. Koně vyvážíme tak, aby nesl nos před kolmicí, potom začneme ustupovat, přičemž vedeme koně ven z kruhu směrem na stěnu. Pomocí bičíku a hlasu několikrát krátce naklušeme, přejdeme do kroku nebo zastavíme, pak koně pochválíme. Bičik přitom ukazuje k zadní noze pod hlezno. Později by mělo stačit pouhé mlasknutí a naznačení pobídky bičíkem. Použití silné pomůcky bičíkem totiž potvrzuje ještě nedostatečnou prostupnost koně. Pokud se nám daří krátce naklusat bez potíží, můžeme pomocí již naučených pomůcek otěží přimět koně ke krátkým, pečlivým krokům. Brzy se podle temperamentu a nadání koně vypracuje několik vznosnějších kroků. Kroky s malou prostorností, zato s touhou jít vpřed, nám ze začátku musí stačit.

Lekce prováděné jen po několik sekund upevní úspěch práce na ruce a pozvolna vedou k tomu, že po dosavadní přípravě kůň okamžitě po mlasknutí sám vyjde a tento pohyb bude vykonávat radostně a nenuceně. V této chvíli musíme myslet také na to, abychom změnili stranu. Teď nastal také ten okamžik, kdy si na koně sedne lehký a zpočátku pasivně sedící jezdec. V průběhu výcviku jezdec postupně přebírá vedení koně a všechny pobídky. Už jen v případě potřeby podpoříme dávání pomůcek bičíkem.

Chyby a jejich odstranění:

Pokouší-li se kůň při překrocích naklusat, přivedeme ho naučenými pomůckami otěží zpět do kroku. Pokud záď koně vypadává dovnitř a kůň jde proto křivě, odvedeme koně pomocí vnitřní otěže od stěny, aby se znovu narovnal. Jestliže má kůň tendenci jít dovnitř předkem, aby se vyhnul podsazení záďě, vyvineme vnější rukou na hubu koně lehký tlak, který ho přiměje se opět srovnat. Couvání opravíme energickým pohybem vpřed a nepravdivé kroky odstraníme naklusáním. Neustálé tušívání bičíkem bez zlepšení prostornosti kroků způsobuje ztuhlý hřbet a nečisté kroky. Při krocích napodobujících piaffu nebudou nohy koně zase tak aktivní. Zjistíme-li u celkového výcviku koně pod jezdcem nepravdivosti v chodu, které byly způsobeny prací na ruce, musíme ji na přechodnou dobu vyřadit z výcviku.

Hravým způsobem můžeme začít s prací na ruce už s mladými koňmi. Práce na ruce je totiž podobná vedení a práci ze země, při které kůň pozná cca. 1m dlouhý bič, jenž slouží jako pomůcka. Práce na ruce pomáhá k navázání důvěry mezi koněm a jezdcem, koněm a trenérem. Až bude na koni sedět i jezdec, bude to opět trenér, který bude pomáhat ze země. Tušíváním nazýváme pomůcky bičíkem a nemá nic společného s bitím po nohách, ani s trestem. Spíše si s koněm hrajeme, aby se naučil tančit, zvedat nohy a pohybovat jimi, když ucítí dotyk. Později nebude s jezdcem při piaffě pouze kráčet na místě, ale bude obratně tancovat.

Práce na ruce a na ni navazující práce na dvojitě lonži tvoří umění samo pro sebe, kterému se můžeme naučit pouze od opravdového umělce. Od cvičitele stojícího na zemi požaduje jemný cit a pohyb s grácií, neboť kůň svého mistra napodobuje. K dokonalosti tohoto harmonického umění na dlouhé otěži dospěje pouze málo lidí.

25

Stranové chody

Práce na dvou stopách představuje prostředek gymnastické přípravy koně, jejímž úkolem je zlepšit jeho obratnost a pružnost. S ježděním stranových chodů můžeme začít teprve tehdy, když se kůň při práci na velkém a malém kruhu naučil více ohýbat vnitřní zadní nohu. V kroku slouží provádění stranových chodů pouze k dobrému navázání důvěry a zlepšení reakce koně i na jemné pomůcky. Žádného gymnastického účinku s ním v tomto chodu ovšem nedosáhneme.

Plec vpřed

Výchozím cvikem pro stranové chody je plec vpřed na jednoduché stopě. Znamená to, že oním, kteří již disponují určitým stupněm sebrání, ulehčíme tak, že je vyvedeme od stěny jen nepatrně.

5

Na dlouhé stěně klade kůň vnitřní zadní nohu mezi obě přední, vnější zadní noha došlapuje do stopy stejnostranné přední nohy. Podélné ohnutí koně k vnitřní ruce je ještě patrné. Ohnutí se vytratí, když vnější zadní noha vybočí ven. Provedení a pomůcky pro tento cvik jsou stejné jako u následujícího cviku dovnitř plec, pouze jsou přizpůsobeny malému stupni podélného ohnutí. Plec vpřed začínáme nejlépe po projetí prvního rohu na dlouhé stěně, díky čemuž zůstane podélné ohnutí zachováno. Předek koně otěžemi vyvedeme na vnitřní okraj stopy. Vnitřní otěž zachovává ohnutí a stupeň odstavení. Vnější otěž omezuje ohnutí a reguluje tempo. Vnitřní holeň působící těsně za obříšníkem udržuje správné ohnutí v žebrech, podněcuje vnitřní zadní nohu k energickému vykročení a ve spojení s vnější otěží přiměje koně k pohybu do strany. Vnější holeň částečně pobízí, částečně udržuje koně ve stopě a zabraňuje vybočení zádě do strany. Jezdec přizpůsobí svůj sed podélnému ohnutí koně, jeho kyčle směřují paralelně ke kyčlím koně.

20 **Dovnitř plec**

Cvik dovnitř plec představuje základní pozici, od které se odvíjejí všechny ostatní stranové chody. Vyžaduje vyšší stupeň podélného ohnutí a větší vyvedení předku koně od jeho stopy. Tím se kůň pohybuje na dvou stopách. Kůň se nedívá směrem, kterým kráčí, vnitřní nohy došlapují před vnější a vnější plec koně směřuje lehce před vnitřní bok koně. Důležitá poznámka: rovnováha jezdce musí spočívat především na vnitřní sedací kosti. Zpočátku se spokojíme pouze s několika kroky, potom koně srovnáme a dopřejeme mu, aby nabral nový dech. Dovnitř plec provádíme i na středové čáře a na obě ruce.

Chyby a jejich odstranění:

30 Největší chybou je příliš silné použití vnitřní otěže, protože nadměrné ohnutí krku způsobí vypadnutí vnější plece. Jako protiopatření dobře poslouží působení vnější otěže společně s pobízející vnější holení. Koně, kteří chodí za otěží, musíme pobízením vpřed znovu naučit přijmout udidlo. Při chybách v taktu cvik okamžitě ukončíme.

Travers

Travers je stranový chod, při kterém je záď koně postavená dovnitř a kůň je ohnut ve směru, kterým se pohybuje. Stopa vnitřní zadní nohy je od dopadu vnější přední nohy vzdálena minimálně půl kroku. Vnější nohy překračují vnitřní dopředu do strany. Travers můžeme jezdit v kroku, klusu nebo ve cvalu.

Provedení a pomůcky:

Důležité je, abychom koně před přechodem do traversu shromáždili a intenzivnějším pobízením udrželi v taktu, čímž zabráníme nepravidelnostem v chodu koně při přechodu a znemožníme mu zastavit. Travers začínáme z rohu, kde si koně více sestavíme. Jakmile jeho nos dosáhne téměř dlouhé stěny, dáme koni poloviční zádrž, poté zahájíme travers. Vnější holení tlačíme v taktu zdvihající se příslušné zadní nohy záď dovnitř pouze natolik, že kůň kráčí ve stopě vnitřní přední nohy. Ta pobízí do strany a ohýbá koně kolem vnitřní holeně. Vnitřní holeně se stará o plynulost pohybu vpřed, přitom brání vybočení příslušné zadní nohy. Společně s pomůckami, které udržují koně v pohybu vpřed a do strany, určuje vnitřní otěž postavení koně a vede ho ve směru pohybu. Vnější otěž zamezuje přílišnému ohnutí. Chceme-li z traversu opět přejít na jednu stopu, stiskneme obě holeně, převážně však vnitřní, a přivedeme záď koně opět do stopy předních nohou.

Při dávání pomůcek si musíme dát pozor na:

- Sebrání a zlepšené sestavení koně při přechodu do traversu.
- Odpovídající ohnutí krku koně.
- Kratší reprízy traversu než při cviku dovnitř plec, protože od koně vyžaduje více úsilí.
- Polohu vnější holeně za obříšníkem, která společně s vnitřní otěží udržuje koně v pohybu do strany.

30 Chyby a jejich odstranění:

Největší chybou při traversu je, když krk koně příliš ohneme, ovšem podélné ohnutí se vytratí a koně tak přivedeme na stopu moc zpřímá. Následkem toho půjde vnější zadní noha více do strany než dopředu a částečně se bude vyhýbat zátěži a ohnutí. Zvýšený tlak vnitřní holeně společně s vnější otěží přivede koně opět do správného podélného ohnutí.

Výborným prostředkem, jak zvýšit pozornost koně na pomůcky, jsou přechody z jednoho stranového chodu do druhého. Takovým přechodem je třeba travers ze cviku dovnitř plec a obráceně. Přitom jedeme v jednom stranovém chodu ke středové čáře, tam uděláme malý kruh a přejdeme k jinému stranovému chodu. Při přechodu z traversu do renversu pomocí krátkého obratu se ohnutí a nohosled nezmění. Správné zjetí právě popsaných cviků vyžaduje, abychom se my i kůň maximálně soustředili, uvědomili si své tělo a ovládali je. Korektním ježděním přechodů se kůň stane prostupným, pružným a bude se pohybovat s taneční lehkostí, které dosáhne jen málo jezdců se svými koňmi. Travers představuje zkušební kámen klasického jezdeckého umění. Předpokládá jak znalosti a dovednosti, tak harmonické spojení obou těl. Všechny cviky mají do sebe přecházet plynule, pružně, s kmihem, ale kadencovaně.

15 Renvers

Renvers nabízí při výcviku stejné výhody jako travers a dovnitř plec, ovšem jedná se o těžký cvik. Při tomto stranovém chodu je předek koně postaven dovnitř jízdárny. Stopa předku koně leží uvnitř jízdárny a je vzdálena minimálně půl kroku od stopy vnitřní zadní nohy.

20

Kůň je ohnut ve směru pohybu a jeho vnější nohy se pohybují dopředu a předcházejí vnitřní. Renvers můžeme jezdit v kroku, klusu nebo ve cvalu.

Provedení a pomůcky:

25 Renvers zahájíme tak, že vnější holení, kterou pobízíme do strany, působíme společně s vnitřní otěží a ohýbáme tak koně kolem vnitřní holeně. Zároveň začneme vnitřní holení okamžitě pobízet. Vnější otěž přiložená ke krku koně určuje stupeň ohnutí a řídí tempo. Při ukončení renversu se předek koně srovná s jeho zádí. Při stranových chodech musí být rovnováha jezdce v souladu s rovnováhou koně. Jezdec si musí dávat pozor, aby se nenakláněl, tzn. nesmí se zalomit v kyčlích, při zahájení pohybu sedí naopak vzpřímeně a neustále se svými rameny přizpůsobuje plecím koně.

30

Chyby a jejich odstranění:

Pokud vnitřní holení pobízíme moc silně, kůň se nám položí do ruky. Dáváme si pozor také na jemnou koordinaci pomůcek. Příliš dlouhé a časté procvičování stranových chodů snižuje kmih koně. Pokud se kůň brání pomůckám tím, že zastaví či nacválá, jedeme ho v sestavení
5 jako při cviku dovnitř plec, dokud nepřejde do klusu a nebude moci být připraven na příslušný stranový chod. Pro ulehčení se renvers obvykle začíná ze cviku krátce čelem vzad (obrat kolem zádě o 180°). Vnitřní holeň přiložená na obříšník se přitom stará o pohyb vpřed. Z počátku je rozumné udělat obrat kolem zádě o něco větší, abychom zachovali tendenci koně jít dopředu. I při renversu nám zprvu postačí několik málo kroků. Cílem této práce je větší
10 podsazení zádě, ohnutí do strany a upevnění poslušnosti na pobídky holení.

Traverzály

15 Traverzála znamená ustupování koně do strany směrem ke dlouhé stěně nebo ke středové čáře. Při odpovídajícím podélném ohnutí se kůň napřímí a postaví ve směru pohybu, přičemž jeho předek mírně předchází jeho zád'.

Existují jednoduché traverzály ježděné ke středové čáře, dvojitě traverzály ke středové čáře,
20 jednoduché celé, dvojitě a cik-cak traverzály. Tyto stranové chody slouží k uspořádání posuvné a nosné síly koně, tvoří tedy základ ke zdokonalení podélného ohnutí. Zlepšují pohyblivost plece a posilují rovnováhu. Při rozvíjení a provádění traverzály platí zásada: pravidelný chod, postavení, ohnutí.

25 Provedení a pomůcky:

Traverzály jezdíme ve shromážděném klusu a koně je nejdříve učíme z polovičního malého kruhu. Na jeho konci ukončí vnější otěž podpořená vnitřní holení pohyb po kruhu. Pomocí obou otěží přivedeme koně ze šikma na stejnou stěnu. Vnější holeň za obříšníkem podpořená vnější otěží podněcuje ustupování do strany a vnitřní holeň na obříšník pobízí koně vpřed.
30 Ohnutí hlavy ve směru pohybu nesmí být větší než ohnutí krku a celého těla koně. Váha jezdce spočívá ve směru pohybu.

Nyní ztížíme tuto úlohu na jednoduchou traverzálu ke středové čáře, kterou začneme poté, co kůň projede obloukem a jednu koňskou délku půjde rovně. Takto koni zabráníme, aby vypadnul předkem z oblouku dovnitř a předešel tak naše pomůcky.

- 5 Kromě toho musíme vypadnutí dovnitř zamezit i zádi. Vnější otěž určuje míru přistavení a ohnutí, navíc podporuje vnitřní otěž při udržování směru dopředu a do strany.

Chyby a jejich odstranění:

- 10 Nadměrné přistavení hlavy omezuje volný pružný chod a vede k chybám v taktu, nedostatečnému shromáždění a malému ohnutí koně. Nedokonalé narovnání při přechodu ke dvojité traverzále ke středové čáře způsobí, že předek koně vypadne dovnitř a záď jde napřed. Jezdec musí být tedy schopen držet vnitřní otěž měkce mezi prsty. Pokud se jezdec zalomí v kyčlích a sedí proti směru pohybu – chyba, kterou někdy dělají mladí jezdci – vyvede přitom snadno koně z jeho rovnováhy.

15

Letmá změna cvalu

- 20 Při letmé změně cvalu, která se požaduje v drezurních úlohách stupně S a T, musí kůň letmo měnit cval, tzn. pravidelně přeskakovat z pravé na levou a z levé na pravou nohu. Jelikož cval je třídobý chod, ve kterém se opakují souvislé řady skoků a zároveň se doplňují fáze dopadu a vznosu, můžeme změnu cvalu provádět pouze ve fázi vznosu.

- 25 Změna musí být předvedena se zřetelným pohybem vpřed, přitom kůň nesmí uhnout od pomyslné linie. Na procvičování letmé změny cvalu existuje více metodických způsobů. Zkušený a šikovný cvičitel začne letmou změnu cvalu učit koně už od okamžiku, kdy se kůň ve cvalu pohybuje energickými a pravidelnými skoky, tedy je vyvážený. U koní s menším přirozeným nadáním nastane tato chvíle teprve tehdy, když mají za sebou dobrou drezurní přípravu. V případě velmi nadaného koně se pomocí šikovného přesouvání váhy pokoušíme 30 změnit rovnováhu koně a přimět ho tak k nenucenému přeskočení.

Začínáme nejdříve s lehčí změnou, zpravidla z pravého do levého cvalu. Z obratu na malém kruhu provedeme ve cvalu jakoby travers ve směru předchozí stopy, kůň se nám ale nesmí položit do ruky. Po několika cvalových skocích ve cvalu na pravou nohu přeneseme váhu

na vnější sedací kost, čímž přimějeme koně posunout se dovnitř jízdárny ve směru do strany a dopředu. Současně se pravá holeň vrátí za obříšník a společným působením holení a kyčlí dosáhneme přeskočení. I když se nám cvik podaří hned na první pokus, měli bychom s cvičením skončit, nejlépe necháme koně krátce vydechnout v kroku na dlouhé otěži. Při 5 tréninku je důležité časté chválení koně.

V následujících týdnech výcviku platí, že nejdříve upevníme tuto jednu změnu, teprve pak začneme s cvičením změny cvalu doprava. Pokud si kůň v průběhu výcviku osvojil pohyb, nepožadujeme už od něj přesouváním holení klást váhu do strany, ale pozvolna ho vedeme 10 vpřed, abychom docílili přeskoku dopředu na rovné linii. Natolik jsme si vycvičili a zdokonalili své ovládání těla, že můžeme sedět v klidu a zřetelně klást váhu pouze na příslušnou sedací kost. Zkušené jezdci požadují, aby se k letmé změně cvalu přistoupilo až tehdy, když je kůň dostatečně vycvičen a jeho tělesná stavba potřebně zesílila. Jejich názor je plně oprávněný. Důkladná příprava spočívá v častém nacvávání z kroku na obě ruce. 15 Nacvávání z kroku a zádrž ze cvalu do kroku musí být na obě ruce provedena bez klusových kroků, stejnoměrně a na rovné linii. Takto u koně zlepšíme porozumění pomůckám, posílíme jeho rovnováhu a zvýšíme jeho prostupnost. Na začátku tréninku letmé změny cvalu bychom měli postupovat co možná nejvíc individuálně a zvolit takový způsob, který se koni bude zdát nejlépe. Tento postup nepředkládá žádný kompromis, ale čistě pedagogické opatření.

20 Kontracval je dobrý způsob, jak koně připravit na první letmou změnu cvalu. Pohyb v kontracvalu musí být stejně pružný jako ve cvalu na vnitřní nohu a to zvláště v rozích, které bychom měli projet bez změny tempa.

25 **Provedení a pomůcky:**

V kontracvalu se nám nabízí několik míst, kde změnu provést: na středu krátké stěny, ve středu kruhu, později kdekoliv na kruhu. Po těchto cvičeních pojedeme rovně okolo celé jízdárny a požadujeme od koně letmou změnu cvalu z vnější na vnitřní nohu na stěně. Asi v polovině dlouhé stěny následuje potom změna cvalu z vnitřní na vnější nohu. Pokud se 30 nám bez větší námahy a plynule podaří několik změn, začneme s cvičením změn uprostřed jízdárny na středové čáře. Nakonec je provádíme na velkém obdélníku ve formě vlnovky.

Pomůcky dáváme ty samé jako při nacvávání, jenom je přizpůsobíme příslušné změně cvalu. Při změně cvalu z vnější na vnitřní nohu přiložíme vnitřní holeň na obříšník, vnější se posune za něj. Koně přistavíme lehce dovnitř a svojí váhu přesuneme z vnější na vnitřní sedací kost.

Vnitřní holeň ležící na obříšníku vybídne koně k letmé změně cvalu. Všechny tyto změny pobídek probíhají ve stejný moment.

Chyby a jejich odstranění:

- 5 Koně, kteří přeskakují nejdříve předníma a potom zadníma nohama nebo zadníma nohama křížují, musí nejdříve zlepšit svůj cval. Koně jdoucí při změně šikmo napravíme aktivnějším pohybem vpřed. Přeskoky s malou prostorností či s vysokou zádí opravíme napřimující zádrží a pobídkou vpřed. Koně, kteří ještě nepřivykli na tyto pomůcky, mohou po letmé změně cvalu spěchat. K vyrovnání jejich tempa pomůže pouze získání větší důvěry k jemně sladěným
- 10 pobídkám.

K přeskokům v sériích přejdeme teprve tehdy, když kůň letmou změnu ovládá bezvadně. Letmou změnu cvalu můžeme cvičit úspěšně pouze tehdy, **když je cvalový pohyb koně v určitém shromáždění, tak pravidelným a přesným**, jako je hodinový strojek. Pokud cval

15 koně není na letmou změnu dostatečně vytříbený, bude z toho kůň jenom zmatený.

Každý zkušený jezdec si vyvinul tak dobrý cit pro cval, že ve správném momentě dostane bez problémů letmou změnu cvalu jako dárek za správný trénink cvalu.

20

Drezurní úlohy stupně T

U koně, který je trénován pro těžké drezurní úlohy, jsou nejvyšší nároky kladeny na jeho gymnastickou přípravu. Rovněž má být spolehlivě příježděný a již ovládat drezurní cviky

25 stupně S. Neobratný a rozhozený kůň nemá pro tyto úlohy ovšem nikdy dobrý drezurní základ.

Od letmé změny cvalu až po sérii přeskoků

- 30 Začínáme-li s letnými změnami cvalu po několika cvalových skocích, můžeme s přibývajícím obratností koně v tomto cvičení stupňovat naše požadavky a bez větších problémů přejít ke změně po každém druhém cvalovém skoku.

Provedení a pomůcky:

Metodicky postupující jezdec bude vícenásobnou změnu cvalu po určitém počtu cvalových skoků požadovat od koně teprve, až když kůň jednotlivé letmé změny cvalu provádí na jemné pomůcky a přeskoky se mu bez námahy daří doprava a doleva, na rovné linii i po oblouku.

- 5 Na dlouhé stěně se nám naskýtá nejlepší příležitost, jak naučit přímou změnu. Okraj jízdárny totiž zabráni vypadnutí zádi koně. Přibráním vnitřní otěže v okamžiku změny přistavíme předek koně lehce dovnitř a vyhneme se tak vypadnutí předku dovnitř. Požadavky na koně můžeme zvyšovat teprve v případě, že kůň správně provádí požadované změny. Po častějším procvičování změn předejdou inteligentní koně ze své zkušenosti pomůcky jezdce. Tady platí
- 10 jen jedno: okamžitě přerušit nácvik a od koně požadovat čisté provedení jednotlivých změn. Jestliže je v prvním stádiu výcviku naším cílem naučit koně pomůcky, zlepšovat je a dosáhnout správného provedení, v dalším se věnujeme vyježdění letmých změn. Změny cvalu musí nastávat v plynulém tempu na rovné linii. Teprve je-li kůň schopen provádět změny pružně a správně i po dvou cvalových skocích, můžeme začít s přeskoky v každém
- 15 cvalovém skoku. Jako příprava nám poslouží dvě změny za sebou. Koně přimějeme již naučenými pomůckami k přeskoku na vnější nohu, potom zpátky do cvalu na vnitřní nohu a obráceně. Časté chválení a dlouhé pauzy v kroku provázejí úspěšnou práci. Jestliže jsme si zajistili porozumění a ochotu koně, můžeme pokračovat se změnou v každém cvalovém skoku třikrát za sebou.

20

Chyby a jejich odstranění:

Nezkušený jezdec často pobídnou koně příliš pozdě a vyvedou ho tím z jeho rovnováhy. Rovněž koně pobídnou moc silně či dávají holeň hodně dozadu. Klidné tělo jezdce, posouvání holení v hlubokém sedu a jasné pomůcky vahou jsou výsledkem vytříbeného ovládnutí

25 jezdceva vlastního těla.

Pirueta

- 30 Pirueta patří k nejtěžším cvikům drezurního výcviku, protože od koně vyžaduje kmih, rovnováhu, pružnost a prostupnost. Při piruetě (poloviční pirueta: 180°, celá pirueta 360°) se kůň podle své šikovnosti otočí třemi až čtyřmi při poloviční piruetě a při celé piruetě šesti až osmi cvalovými skoky kolem zádi, která se v rytmu cvalu otáčí na místě. Vnitřní zadní noha tvoří střed kružnice, kterou opisuje předek koně. Piruetu učíme koně z přípravného

sestavení do traversu nebo renversu. U mladších koní můžeme piruetu rozvinout i ze cvalové traverzály.

Provedení a pomůcky:

- 5 Při piruetě vede koně do obratu vnitřní otěž. Vnitřní holeň přiložená v blízkosti obříšníku udržuje koně ve cvalu a zároveň znemožňuje koni vypadnout dovnitř přes vnitřní plec. Vnější holeň působí za obříšníkem a zamezuje (podporována vnější otěží) vybočení zádě. Vnější otěž musí umožnit postavení koně dovnitř, protože při piruetě má být kůň ohnut a přistaven dovnitř. Kůň jde lehce na přílnutí, jinak nebude dost angažovat a snižovat svoji zád'. Jezdec
- 10 sedí vzpřímeně a jeho váha spočívá především na vnitřní sedací kosti. Při ukončení poloviční či celé piruety omezí vnější otěž pohyb do strany, přičemž vnitřní holeň společně s pomocí předsunutého sedu přivede koně zpět na rovnou linii. V počátečním stádiu je užitečné nacvičovat piruetu ze zmenšování kruhu v traversu, neboť tím zachováme tendenci koně jít dopředu.
- 15 Kružnici můžeme libovolně zmenšovat či rozšiřovat.

Chyby a jejich odstranění:

- Opustí-li zád' koně před obratem pomyslnou linii a vypadne, stane se ve většině případů z piruety jen malý kruh. Stejně tak je nesprávné, když kůň do obratu spěchá a vyhýbá se pomůckám jezdce. Pokud se kůň otáčí na místě a přestane přitom cválat, dopadne pirueta hůře, než když zadní nohy koně opisují větší kružnici při zachování pravidelných cvalových skoků. Neustálým procvičováním si ale úspěch nezaručíme! Tento cvik se naučí pouze kůň, který je prostupný a jeho pohyb kmihuplný. K energickému naskočení můžeme vždy koně povzbudit středním nebo prodlouženým cvalem. Teprve poté bychom měli piruetu opět
- 25 zapojit do tréninku.

Piaffa

- 30 Piaffa je kadencovaný vznosný klusový pohyb na místě. Diagonální páry nohou se jeden po druhém zvedají v pravidelném taktu, přičemž je zdůrazněn ohyb nohou. Přední noha se zvedá asi do poloviny holeně sousední nohy, která je na zemi. Zadní noha se zvedá (níže než přední) zhruba do výše špičkového kloubu sousední stojící nohy. Základ pro pravidelný nohosled v piaffě tvoří bezvadná rovnováha, prostupnost a neustálá chuť koně jít vpřed.

Provedení a pomůcky:

Na začátku tréninku piaffy pod jezdcem musíme dosáhnout pružných a měkkých přechodů od shromáždění k prodloužení a obráceně, které opět vedou k vysokému stupni prostupnosti koně. Teprve tehdy můžeme začít s piaffováním. Nejdříve na dlouhé stěně procvičujeme změny tempa v klusu a snažíme se přitom o co největší zkrácení koně. Po prvních vydařených silně zkrácených krocích necháme koně ihned přejít zpět do shromážděného klusu. Zatím se spokojíme s několika zkrácenými kroky. Při přechodu do piaffy se usadíme co nejhlouběji do sedla a napneme se v kříži, abychom vyvinuli větší tlak na hřbet koně. Kůň teď musí na základě působení naší váhy a mírného tlaku holení přijmout více udidlo. Holenými přiloženými k obříšníkům pobízíme koně dopředu, aby jeho záď zůstala podsazená a zadní nohy energicky vykračovaly. Otěže si smíme zkrátit jen natolik, že průběh pohybu zůstane naprosto zachován. Tím také bráníme koni pokládat se do otěží. Obdobně jako při práci na ruce nám občas může s udržením nohosledu koně pomoci člověk stojící na zemi. V piaffě by měl být sed jezdce co nejklidnější.

15

Chyby a jejich odstranění:

Převažující užívání pobídek bičíkem vede lehce k napětí a odporu koně. Následkem toho jsou kroky koně uspěchané, nepravidelné, jeho hřbet je napnutý, kůň je celkově příliš vzpřímený. Koně, kteří jdou příliš na přilnutí nebo jejich záď není ještě tak ohebná, vyklenou nepřiměřeně hřbet či nezvedají zadní nohy dostatečně vysoko.

20

Příliš hluboké podsazení koně zase omezuje pružné odšlápnutí zadních nohou. Opravné pomůcky musí neustále podporovat kmih. Chyby při tréninku a ve výcviku piaffy odstraníme vždy tak, že budeme koně udržovat ve stálé tendenci jít dopředu a poté ho necháme po centimetrech vykračovat vpřed.

25

Pasáž

Při pasáži se jedná o vznosný klus, kdy kůň déle setrvává v opěrné fázi a fázi vznosu. Kůň pruží z jednoho diagonálního páru nohou na druhý, zvednutý diagonální pár nohou drží ve vznosu déle, než je tomu v klusu, tím vzniká výrazně vznosný a zdůrazněný kadencový pohyb. Pasáž je v drezurních úlohách požadována rovněž i v obrazech.

Provedení a pomůcky:

Tento cvik můžeme koně učit z piaffy v klusu nebo z kroku. Volba chodu záleží na temperamentu, stupni vzdělání koně a jeho nadání. Ten nejpříhodnější chod musí každý jezdec pro svého koně objevit sám.

5

Pokud se kůň naučil bezchybně piaffovat, měli bychom pasáž rozvíjet z piaffy. Z klusu učíme koně pasáž krátkými po sobě jdoucími změnami tempa. Rychlý sled zádrží a pobídek podpoří koně k několika vznosným krokům.

- 10 Když kůň lekci dostatečně zvládá, můžeme pasáž začít také z kroku. Při pasáži dáváme koni stejné pomůcky jako při klusu. Lehké přilnutí, pružně a rovně sedící jezdec s více vypnutým křížem, který holeněmi silněji působí na koně – to vše podporuje vznosné chody. Použití bičíku musí směřovat těsně za holeň jezdce, lepší však je, když trenér tušíruje koně ze země. Opravdoví mistři dosahují v těchto technikách neuvěřitelných výsledků. Tušírovat umí sice
- 15 každý, ale vědět kde, jak a kdy přesně použít bičík, vytváří to pravé umění.

Chyby a jejich odstranění:

Pasáž je provedena chybně, pokud kůň přední nohy sice zvedá, zadní ale vleče bez výrazu za sebou. Častější chybou, která se vyskytuje, jsou ovšem nepravidelné kroky zadních nohou.

- 20 Pak jde kůň buď křivě, nebo jezdcovy holeně nepůsobí na obě strany stejně. Nejlépe vyřešíme tyto problémy vždy tak, že na chvíli jezdíme koně v prostornějších chodech.

Opracování před drezurní úlohou

25

Metodicky správná příprava koně před drezurní úlohou má rozhodující vliv na úspěch v soutěži. Každý kůň potřebuje jiný způsob a různě dlouhou dobu opracování. Rutinní jezdec použije zprvu zkušenosti nabyté při tréninku, ale zvláště u mladých koní by měl vzít v úvahu neobvyklé prostředí a atmosféru závodu. Práce by měla být vždy nastavena tak, aby ihned

30 po skončení opracování mohl jezdec začít s úlohou. Temperamentnější koně je rozumné odjezdit několik hodin před soutěží a pak je znovu odvést do stáje. V přiměřeném čase před začátkem soutěže jsou znovu připraveni.

Cíl opracování: upevnit základní požadované cviky v drezurní úloze, aby kůň šel uvolněně, shromážděně a prostupně.

5 **Uvolněnost** zaručuje nenucené zapojení celé svalové soustavy koně, stejně jako pravidelnost a energičnost prostorných pohybů.

Prostupnost vzniká z uvolněnosti koně a upevňuje jeho poslušnost na pobízející pomůcky, zádrže a pomůcky do stran.

10 **Shromáždění** zase vyplývá z prostupnosti a schopnosti podsadit zadní nohy, které podmiňují vzpřímení.

Při opracování bychom měli připravit pouze cviky požadované v naší **drezurní úloze**. Většinou se ovšem jen málo dbá na psychiku koně a jezdce. Existují lidé, kteří se rádi vyskytují ve světle ramp a nikdy nejezdí lépe než před publikem, protože jsou sebevědomí, klidní a uvolnění. Nervózní jezdci musí odhalit své slabosti a pokusit se je účinně odstranit.

15 Autogenní trénink, mentální trénink, dýchací cvičení – známe mnoho způsobů, jež pomáhají k uklidnění.

Nyní se ale zabýváme dvěma různými bytostmi, neboť charakteristické vlastnosti koně jsou stejně tak odlišné jako člověk sám. Pokud chce jezdec koně na soutěži úspěšně předvést, musí s ním vždy a všude umět dosáhnout harmonické rovnováhy. Jeho zklidněné myšlenky a pravidelné dýchání zahalí koně do pláště sebejistoty, důvěry a uvolněnosti. Klid, který jezdec přenáší na koně, obklopuje v představě jezdce obě těla. Koncentrace jezdce a koně splyne, okolní zvuky se vytratí, kulisa publika je jakoby zahalena v mlze. Dále si jezdec musí dávat pozor, aby neměnil svůj sed či sílu pomůcek. Kůň ho musí vnímat stejně jako při práci doma. Tak by tomu mělo být při opracování, ovšem hlavně při vjezdu do obdélníku. Při opracování nesmí být harmonie ničím narušena. Jezdec se vyhne i tomu nejmenšímu nedorozumění ve fázi uvolněnosti a vnějšími vlivy se nenechá podnítit k netrpělivosti. Klid, uvolněnost a naprostá shoda mezi jezdce a koněm utváří opracování.

20

30 Poslední zkoušku při opracování tvoří přesné provedení požadovaných cviků, spolehlivé zastavení a určité příježdění, správné přechody mezi jednotlivými chody a udržení koně v požadovaném tempu. Jezdeckého umění dosáhne jezdec tehdy, když pod ním kůň získá výraz a ušlechtilost, kterou může ukázat v harmonické rovnováze své svobody.

1.1 Překlad popisků k obrázkům a fotografiím

Str. 117: Jezdeckví jako forma umění: Stejně jako sochař vytváří sochu z kamene, tak i jezdec utváří koně, pokud má dostatečně jemnou ruku. Všimněme si výrazu ve tváři koně a jezdce, jejich soustředění a harmonie v pohybu.

Str. 120: Tato jezdce ví, proč při opravování na uzdečce jezdí koně ještě dlouho před startem tak v hloubce. Dokázala, že její metoda je správná. Nedoporučujeme napodobovat.

Str. 122: Správné držení biče při lonžování.

Str. 123: Správně držená lonž a lonžovací bič.

- a) Jestliže má kůň tendenci jít dovnitř, vyšleme k němu vlnu, která mu dá signál, aby zůstal na obvodu kruhu.
- b) Lonžovací bič ukazuje směrem k pleci koně a udržuje ho tak na obvodu kruhu.
- c) Reaguje-li kůň na pomůcky, můžeme bič opět držet za zády.

Držení otěží při práci na ruce.

Str. 124: Piaffa na ruce s pobídkami tušírkou.

Str. 125: Překračování stranou a dopředu na oblouku kruhu.

Str. 126: Traverzála doleva. Kůň ukázkově kříží páry nohou, je ve velmi dobrém postavení a ohnutí, jezdce sedí ve směru pohybu, poloha holení je dobře patrná, pravá holeň za obříšníkem, levá na obříšníku.

Str. 127: Dvornitř plec prováděná z malého kruhu.

Str. 128: Travers

Renvers

Str. 129: Postup při učení traverzály

Str. 130: Traverzála doprava. Páry nohou se obdivuhodně křížují, postavení a ohnutí koně je perfektní, jezdka sedí ve směru pohybu, levou holeň má přiloženou za obříšníkem, pravou na obříšníku.

Str. 131: Letmá změna cvalu doleva. Kůň se podpírá o jednu nohu – pouhým okem je tato část sotva znatelná. Všimněme si lehkosti v této fázi blížící se vznosu.

Str. 133: Piaffa dovedená k dokonalosti. Uvolněná jezdka před početným publikem.

Str. 135: Pirueta vlevo. Velmi pěkně angažovaná a podsazená záď koně, dobře působící jezdka. Při tomto cviku nabývá velkého významu svalstvo zadě a krku koně.

Str. 136: Kůň se speciálním obříšníkem provádí piaffu na dvojité lonži.

Piaffa – tančící harmonie. Vlastní pohyb koně můžeme vyčíst pouze z klidu jeho těla. Jenom uvolněný a klidně sedící jezdec může vstoupit do pohybu koně.

Str. 138: Pasáž na dvojité lonži

Pasáž: Při nejvyšším vypětí a sebrání koně působí jezdka naprosto nenuceně a uvolněně. Z výrazu koně vyčteme spokojenost, která se odráží v harmonickém sjednocení jezdka a koně.

Str. 139: Opracování představuje klíč k úspěchu. Každý jezdec potřebuje při opracování pomoc. Z trenéra by měl vyzařovat klid a uvolněnost, jezdec by měl povzbuzovat nebo uklidňovat. Pro koně a jezce je dobrým duchem, na kterého se mohou spolehnout.

Str. 141: Vytríbený a pružný pohyb jezdka při nacvávání.

Pouze v tělesné a duševní uvolněnosti pozná jezdec, co znamená umět se harmonicky vcítit do pohybu koně. Jezdkyně jako Nicole Uphoffová vejde do dějin jezdeckého umění. V jejích předvedeních se nachází hluboká vytrálost, kterou cítí každý divák a která nechává odborníky v klidu.

2. ANALÝZA PODLE CHRISTIANE NORDOVÉ

2.1 Úvod

Jako výchozí text pro bakalářskou práci jsem si vybrala knihu Selmy Brandlové *Die Moderne Reitschule, Der richtige Weg zur Harmonie im Sattel*. Kniha vyšla poprvé v roce 1995 a následně byla doplněna pro druhé vydání v roce 1998. Zabývá se výcvikem koně a jezdce, analyzuje význam koně a jeho funkci jako lidského společníka a seznamuje čtenáře se základy chovu koně.

Z tohoto díla jsem pro svůj překlad zvolila kapitolu *Dressur*, protože se velice zajímám o toto sportovní odvětví a sama jsem členkou jezdeckého klubu na Vysočině. V česky psané literatuře existuje jen málo knih o drezuře, ačkoli tento sport doznává v poslední době opětovného rozvoje. Svou prací bych chtěla upozornit na kvalitní práce německých odborníků píšících o drezuře a rozšířit tak literaturu zabývající se základním drezurním výcvikem jezdce a koně. Skokovou část nechávám záměrně stranou, neboť se parkurový sport do povědomí veřejnosti dostal podstatně rychleji a má i širší okruh příznivců.

Rozhodla jsem se přeložit text tak, aby se mohl objevit na pokračování v časopise nebo na internetovém serveru, a proto jsem vynechala stránky 118 a 119, které by rovněž mohly vyjít samostatně či jako příloha jiného článku. Tomuto problému se podrobněji věnuji v kapitole *Překladatelské problémy*.

V analýze originálu i v kapitole *Překladatelské problémy* uvádím pro ilustraci daného problému příkladové věty. Pro jejich snadné dohledání jsem očíslovala řádky v textu originálu i překladu a uvádím je vždy v závorce. Stránku originálu značím jako *o.*, stránku překladu jako *p.*, stránku s obrázkem jako *obr.* a řádek jako *ř.*. Jednotlivé jevy rozebírám vždy v jedné podkapitole komentáře.

2.2 Vnětextové faktory

2.2.1 Vysílatel

Vysílatelem a autorem textu je Selma Brandlová, která se již několik let zabývá problematikou jezdeckví. Sama je aktivní jezdce a trenérkou a vždy se řídí mottem, že cílem pro každého jezdce je dosáhnout harmonie v sedle. Knihy určené jak pro začínající, tak pro pokročilejší jezdce vydala především v 80. a 90. letech. Nejvíce vydání (sedmi) se dočkala kniha *Richtig Reiten*, která vyšla poprvé už v roce 1980. Brandlová spolupracovala také na knize *Das Reiterabzeichen* (1992) a její kniha *Die Moderne Reitschule* byla pod názvem *Modern Riding Techniques* (1997) přeložena do angličtiny.

2.2.2 Intence

Záměrem autorky je v první řadě seznámit čtenáře se základní problematikou výcviku jezdce a koně. Uvědomuje si, že nejdůležitější stavební kámen při tréninku představuje dorozumění mezi trenérem, jezdce a koněm, a proto v každé kapitole podrobně rozebírá pomůcky pro danou lekci.

Překládaná kapitola má za úkol informovat o technikách a postupech při výcviku drezurního koně. Autorka ví, jak je to těžké, proto apeluje na čtenáře, aby v úsilí vytrval. Když kůň nechápe, co se po něm chce, musí se mu to vysvětlit znovu. Brandlová nabádá jezdce k hledání individuální cesty v přístupu ke koni. Teprve vzájemným porozuměním může jezdec dosáhnout vytoužené harmonie v sedle.

2.2.3 Příjemce

Autorka pro svoji knihu předpokládá čtenáře, kteří se zajímají o toto sportovní odvětví. I když je kniha určena i pro nejezdce, přečte si ji spíše člověk, který se aktivně věnuje jezdeckému sportu, protože text na mnoha místech představuje návod na provedení určitých cviků. Díky svému velice srozumitelnému jazyku je kniha určena i pro mladší čtenáře. Nepřímo se řídí pravidlem, že jezdeckví si může zamilovat opravdu každý. Ačkoli se v knize vyskytuje množství výrazů z jezdecké terminologie, jedná se o výrazy v tomto

oboru běžně používané, se kterými se pravidelně setkává i nejezdec mající zájem o tento sport.

Plánovaný příjemce překladu se od příjemce originálu trochu odlišuje. V Německu je totiž jezdeckví velice rozšířené, o tento sport se zajímá mnoho lidí a velká část z nich také aktivně jezdí. Originál je tudíž určen pro širší okruh čtenářů, než je tomu u překladu. Text, který jsem si pro překlad vybrala, se úzce zaměřuje na drezuru, a proto u něj předpokládám příjemce znalého tohoto odvětví, který si chce pouze rozšířit znalosti.

Kapitola je také velice vhodná pro překladatele nebo tlumočníky, kteří chtějí jezdeckví více porozumět a objasnit si některé termíny.

2.2.4 Médium

Analyzovaný text je realizován písemně, jedná se o kapitolu z knihy *Die Moderne Reitschule*. Kniha byla vydána v tištěné podobě, v elektronické se zatím neobjevuje.

U svého překladu nepočítám se zachováním stejného typu média. Jelikož je text poměrně dlouhý, objevil by se nejspíše na pokračování v časopise *Jezdeckví*, jehož jedna část je vždy věnována výcviku koní, nebo na internetovém serveru *Equichannel*, což jsou nejstarší české stránky o jezdeckví. Pro snadnou vizualizaci by byl samozřejmě doplněn příslušnými obrázky. Předpokládám, že by na nich nebyla vyobrazena Nicole Uphoffová, protože k ní má česká drezurní veřejnost určité výhrady kvůli jejímu jezdeckému stylu, ale jiný známý drezurní jezdec.

2.2.5 Pragmatika místa

Kniha *Die Moderne Reitschule* vyšla v Mnichově, prodávala se nejen v Německu, ale díky překladu do angličtiny si ji mohli přečíst čtenáři i v jiných zemích. V současné době je možné si knihu zakoupit online.

Autorkou je aktivní trenérka, která své práce publikovala v Německu. Své zkušenosti čerpá z dlouhých let praxe u koní a pozorováním světoznámých jezdců. Jako vzor harmonie uvádí autorka v překládané kapitole Nicole Uphoffovou, což je celosvětově známá drezurní

jezdkyně jak v Německu, tak i u nás a po celém světě. Technika drezurního ježdění se všude učí stejně, každý trenér aplikuje pouze jiné metody, a proto by se při převodu do češtiny neměly vyskytnout problémy s pragmatikou místa.

2.2.6 Pragmatika času

Překládaná kapitola je z knihy, která vyšla v roce 1995. O tři roky později vyšlo její druhé doplněné vydání. I když se v dnešní době vše rychle mění, principy jezdeckví zůstávají již několik desetiletí stále stejné. Důraz se stále klade na harmonii mezi jezdcem a koněm, odmítají se veškeré praktiky, které by mohly nějakým způsobem koni ublížit. V tomto případě rozdíl více jak deseti let od vydání knihy a překladu nehraje žádnou roli. Z vlastní zkušenosti vím, že se stále jezdí podle zásad popsaných v překládaném textu.

Jediný problém by mohl nastat s fotografiemi Nicole Uphoffové. Kůň na obrázcích již nežije a v poslední době se na drezurní scéně objevuje několik jezdců, kteří se svými koňmi dosahují neméně dobrých výsledků. Jejich fotografie by rozhodně působily aktuálněji.

2.2.7 Motivace

Hlavní podnět pro komunikaci byl fakt, že se každý jezdec potřebuje naučit nutné teoretické základy jízdy na koni a samotného výcviku koně. Ačkoli kniha nemůže nahradit praktické zkušenosti, poskytuje díky názorným ilustracím a fotografiím návod, jak se lépe sžít s koněm. Motivací autorky je tedy nejen předání teoretických informací, ale také vlastních zkušeností. Vedlejším důvodem pro napsání knihy bylo samozřejmě autorčino povolání spisovatelky.

Motivaci čtenáře tvoří touha dozvědět se nové informace, osvojit si odlišné techniky a vyvarovat se zavčas možným problémům. Čtenář může knihu vnímat i jako dobrou radu.

2.2.8 Funkce textu

Kapitola *Dressur* i celá kniha spadá do naučné literatury, a proto je jejím prvotním cílem informovat čtenáře o technikách výcviku, které vedou až k naprostému porozumění

a harmonii mezi jezdcem a koněm. Text se podrobněji zaměřuje na různé oblasti jezdeckého sportu a má tak za úkol zaujmout jezdce z odlišných jezdeckých disciplín. Autorka chce zároveň motivovat čtenáře, aby vytrval ve svém úsilí a nevzdával se při prvních problémech. Proto v jednotlivých kapitolách předkládá řešení, jak nejrůznější chyby řešit. Nedílnou součástí knihy je i apel na jezdce, který má brát koně takového, jaký je, a umožnit mu plnohodnotný koňský život.

2.3 Vnitrotextové faktory

2.3.1 Tematika textu

Celá kapitola je tematicky koherentní. Zabývá se drezurním výcvikem koně a radí jezdcům, jak napravit chyby při jednotlivých cvicích. Dochází k závěru, že nejdůležitější je, aby jezdec systematickou přípravou a správným zacházením s koněm dosáhl harmonie v sedle. Téma této kapitoly doplňuje ucelený pohled na výcvik koně a jezdce, jak je popsán v knize *Die Moderne Reitschule*.

2.3.2 Obsah textu

V úvodu překládané kapitoly se dozvídáme, jaké předpoklady by měl splňovat drezurní jezdec a drezurní kůň. Od celkového nadání koně odvozuje autorka skladbu výcvikové hodiny, která má vždy tři části, ovšem jejich délka je pokud možno vhodně nastavená fyzickým i psychickým schopnostem koně. Lonžování a práci na ruce, které tvoří součást přípravy na drezurní výcvik, věnuje autorka jenom malou část celé kapitoly. Podstatná část textu se zabývá stranovými chody od nejjednoduššího cviku plec vpřed až po cviky požadované pouze v drezurním stupni T, jako je např. pasáž nebo pirueta. Při drezurním ježdění je důležité, všechny naučené cviky spojit do předepsané drezurní úlohy a tu podle pravidel při soutěži zajeť. Proto autorka podtrhuje i důležitost opracování koně před každou úlohou a pro zvláště temperamentní koně navrhuje specifický způsob příježdění před soutěží.

Názor Selmy Brandlové na drezurní výcvik koně je z kapitoly dobře patrný. S každým koněm doporučuje pracovat individuálně a rozhodně ho netrestat, když něčemu ihned

neporozumí. Každý kůň totiž disponuje jinými vlastnostmi a ne každého koně lze přiježdit až do stupně T. Brandlová zdůrazňuje dobré zacházení s koněm, díky kterému se kůň cítí psychicky i fyzicky dobře. Mezi řádky se můžeme dočíst, že není důležité, abychom koně násilím naučili těžké cviky, ale abychom se při jízdě cítili dobře a aby ta samá spokojenost vycházela i od koně.

2.3.3 Presupozice

Originál je určen pro příjemce, který má dobrou znalost německého jazyka. Pro porozumění je rovněž nutné, aby měl čtenář určité povědomí o jezdeckví a znal německou jezdeckou terminologii. Kapitulu lze díky jejímu obsahu číst samostatně, ovšem text na jednom místě předpokládá, že si příjemce přečetl i předchozí kapitoly. Pokud tomu tak není, odkaz na stránku ho navede do příslušné kapitoly knihy. Aby příjemce lépe pochopil text, měl by být minimálně rekreačním jezdcem, který je obeznámen s výcvikem na jízdárně či v jízdárenské hale. Rovněž je žádoucí základní znalost stavby těla koně. Příjemce musí mít povědomí o tom, kde se nachází třeba holeň nebo plec koně. V neposlední řadě text od příjemce předpokládá, že ví, jak na obrázku/fotografii vypadá shromáždění a provedení jednotlivých cviků.

2.3.4 Výstavba a členění textu

Kapitola *Dressur* se nachází ve druhé polovině knihy a je společně s parkurem a ostatními jezdeckými disciplínami řazena do velké kapitoly o speciálním výcviku jezdce a koně.

Na začátku kapitoly najdeme úvod, který se věnuje drezurnímu ježdění všeobecně, tzn. jakými vlastnostmi má disponovat drezurní kůň a jaké základy by měl mít drezurní jezdec. Zbytek kapitoly se zaměřuje na drezurní trénink. Ten je rozdělen na několik podkapitol věnujících se převážně samotnému tréninku různých cviků. U každé lekce opakující se odstavce *Ausführung und Hilfen* a *Fehler und Korrektur* naznačují, že se jedná o text učebnicového charakteru, neboť zde autorka popisuje, jak daný cvik provést a jak napravit tu či onu chybu. Na konci kapitoly autorka mluví o opracování koně před drezurní úlohou, které představuje jakési shrnutí a závěr kapitoly.

Text je vlastně celkovým obrazem drezurního výcviku koně, kdy začínáme s mladým koněm a při práci na lonži a na ruce ho učíme, aby nám důvěřoval, s postupujícím tréninkem ho připravujeme na složitější cviky, které s ním potom v naprosté souhře a koncentraci předvedeme na závodech.

Na třetí a čtvrté straně kapitoly se nachází grafika, ve které je shrnut celkový drezurní výcvik koně od jednoduchých cviků až po pokročilé lekce.

2.3.5 Neverbální prostředky

Překládaná kapitola je hojně doplněna fotografiemi a obrázky. Zatímco fotografie ukazují převážně dokonale provedené cviky, obrázky představují pomůcky pro jezdce a názorně je na nich vysvětleno, jak dané cviky provádět. Fotografie fungují také jako nepřímý apel na čtenáře. Příjemce totiž bude chtít dosáhnout s koněm stejné harmonie a elegance, a proto se při tréninku bude více snažit odhadnout, co je pro jeho koně nejlepší. Každá fotografie či obrázek je doprovázena krátkým popisem, aby příjemce okamžitě poznal, ke které podkapitole se obrázek váže.

Na dvoustraně 118 a 119 se nachází tabulka s vyobrazeními jezdce a koně v jednotlivých stádiích výcviku. Toto rozdělení má za úkol přinést čtenáři celkové srovnání a zároveň shrnuje a zařazuje jednotlivé cviky do příslušných výcvikových stupňů.

Kromě informativní funkce obrázky čtenáři rovněž zpříjemňují zážitek z četby.

2.3.6 Suprasegmentální prvky

V textu se vyskytuje mnoho suprasegmentálních prvků. Jejich úkolem je usnadnit příjemci orientaci v textu, aby se mohl podle potřeby k dané problematice kdykoli vrátit. Mimo to poukazují také na důležité body, které by si měl příjemce dobře zapamatovat. Nejvýraznějším suprasegmentálním prvkem je řazení textu do třech sloupců na jedné straně. I když je kvůli tomuto formátování mnoho slov rozdělených, text působí velice přehledně. Pro lepší odlišení od textu jsou všechny obrázky a fotografie ohraničeny zelenou čarou, která k černému písmu působí kontrastně a dovoluje tak čtenáři soustředit se pouze na text. Šipky a kolečka na obrázcích znázorňující stopy a pohyb koně rovněž přispívají k dobrému pochopení zobrazeného cviku.

Text se vyznačuje velkými odlišnostmi písma. Nadpisy jednotlivých podkapitol jsou psané tučně a větším písmem, popisky k obrázkům jsou v kurzívě, aby nedošlo k záměně s okolním textem, důležité body jsou v textu tučně. Slova zvýrazněná tučným písmem představují pro příjemce minimum, které si má ze čtení textu odnést. Zároveň upozorňují na body, kterých by si měl jezdec při tréninku daného cviku obzvláště všímat.

Dobrou orientaci v textu také zajišťují odrážky a číslování.

2.3.7 Lexikum

Jak už bylo řečeno výše, jedná se o naučnou literaturu pro určitou zájmovou oblast, čemuž odpovídá také lexikum. V textu najdeme mnoho odborných výrazů z oblasti drezurního ježdění a jezdeckví všeobecně, př.: *fliegender Galoppwechsel*, *Schultervor*, *Seitengänge*, *Außengalopp*, *Durchlässigkeit*. Na několika místech se setkáme i s jezdeckou hantýrkou: „... oder **auf dem Platz** einen Ausritt im Leichttraben imitieren“ (o. 117, ř. 22-23), „... ohne daß es dabei **auf die Hand kommen** darf.“ (o. 132, ř. 29-30). Autorka předpokládá, že příjemce je s danými slovy či slovními spojení dobře obeznámen, a nepokládá tedy za nutné je vysvětlovat. Ostatní slovní zásoba patří do vrstvy současné spisovné němčiny, ovšem před úpravou pravopisu v roce 1996. Pro odlehčení použila autorka na několika místech metaforické obrazy. Při překladu jsem se je snažila většinou zachovat, na několika místech jsem pro plynulost textu výrazy nivelizovala. Velkou pozornost jsem musela věnovat také složeným výrazům, které jsou pro němčinu typické, př.: *pferdegerecht*, *Körperbewusstsein*. Kompozita překládám buď dvouslovným výrazem, nebo vedlejší větou. V textu se často také opakují slovesa *festigen* a *erhalten* v bezprostřední blízkosti: „Der innere Zügel **erhält** die Biegung und den Grad der Abstellung. Der äußere Zügel begrenzt die Biegung und regelt das Tempo. Der innere Schenkel dicht hinter dem Gurt soll die Rippenbiegung **erhalten**...“ (o. 126, ř. 47-53).

Konkrétní překladatelská řešení popisují v kapitole *Překladatelské problémy*.

2.3.8 Syntax

Text má učebnicový charakter, čemuž odpovídá i jeho syntaktická struktura. V překládané kapitole převažují dobře srozumitelná souvětí s jednou či dvěma větami vedlejšími.

Nejčastěji se v kapitole vyskytují vedlejší věty podmínkové a přívlastkové. Autorka používá souvětí tam, kde něco vysvětluje nebo popisuje. S větami jednoduchými se v textu setkáme hlavně na konci jednotlivých odstavců. Signalizují, že autorka přejde k jinému bodu, a zároveň příjemci usnadňují orientaci v textu. Příklad se nachází na straně 139 originálu, přechod mezi třetím a čtvrtým odstavcem.

<p>„In angemessener Zeit vor Beginn der Prüfung werden sie erneut vorbereitet.“</p>	<p>„Ziel des Abreitens ist es, die in den Dressurprüfungen geforderten grundsätzlichen Anforderungen sicherzustellen, so dass ein Pferd losgelassen, durchlässig und versammelt geht.“</p>
---	--

U popisů obrázků a fotografií se často objevují polovětné vazby a eliptická vyjádření. Při překladu jsem tyto větné struktury většinou zachovala podle originálu, neboť i v česky psané literatuře o jezdeckví se u popisu obrázků tyto druhy vět vyskytují. Jinak tomu je ovšem u infinitivních struktur, vsuvek a eliptických vět, které se vyskytují v souvislém textu:

„Das Schulterherein auch auf der Mittellinie ausführen. Anwendung auf beiden Seiten.“ (o. 127, ř. 22-24).

Při překladu jsem se řídila aktuálním členěním větným a územ české naučné literatury, proto jsem se tyto konstrukce snažila rozvolnit do úplných vět. Pro českého čtenáře bude text znít určitě přirozeněji.

Nepřekládané strany 118 a 119 mají charakter tabulky, kde se vyskytují pouze eliptické věty a výčty.

Důležité výčty, např. rozdělení tréninku na jednotlivé fáze či jmenování chyb, jsou uvozeny dvojtečkou. Jednotlivé body výčtu bývají většinou ve formě vět.

Všechny věty až na jednu výjimku (věta zvolací na straně 117) jsou oznamovací. Začínají podmětem, přísudkem, příslovecným určením, na několika místech také spojkou, nebo částicí. Pokud věty začínají slovesem, jedná se o podmínkovou větu. Při překladu jsem se také musela zabývat typickými německými větami s všeobecným podmětem *man*, pro které jsem hledala vhodné české ekvivalenty. Pasivní konstrukce, které se v češtině na rozdíl od němčiny neobjevují tak často, jsem většinou převáděla aktivní větou.

2.3.9 Styl

Překládaná kapitola má rysy naučné literatury určené pro čtenáře zajímající se o určité odvětví. Text je napsaný spisovnou němčinou, autorka používá odborné termíny z oblasti jezdeckví i jezdeckou hantýrku. Publikace o jezdeckví jsou typické četnými obrázky a názorným vysvětlením, jak danou lekci provádět. Učebnicový charakter textu podtrhují části podkapitol věnující se provedení daného cviku a nápravou chyb, které v průběhu lekce mohou vzniknout. Text je dobře srozumitelný, určen spíše pro začínající jezdce nebo jezdce začínající výcvik vlastního koně, kteří se potřebují o výcviku dozvědět to nejpodstatnější. Obrazná vyjádření používá autorka k odlehčení dané problematiky: „...wenn der Galopprrhythmus in einem gewissen Versammlungsgrad **so gleichmäßig und gesetzt wie ein Uhrwerk ist!**“ (o. 133, ř. 69-72). V celé knize se čtenář díky celkové výstavbě textu a suprasegmentálním prvkům velice dobře orientuje. Celkové shrnutí výcviku na stranách 118 a 119 slouží jako vizualizace tréninku a znovu příjemci předkládá ty nejdůležitější body.

3. PŘEKLADATELSKÉ PROBLÉMY

Při překladu kapitoly *Dressur* jsem se musela vypořádat s mnoha odlišnostmi mezi jazykem originálu a jazykem překladu. Úskalí spočívala především v terminologii, interpunkci a popisu jednotlivých cviků. Rovněž jsem zvažovala, kde je potřeba odchýlit se od autorova stylu a na základě stylistických i jazykových norem použít obecnějšího, či explicitnějšího výrazu.

Jak jsem zmínila již v kapitole *Analýza podle Christiane Nordové*, vyšla by překládaná kapitola samostatně, a to buď jako dlouhý článek na jezdeckém serveru *Equichannel*, nebo na pokračování v časopise *Jezdectví*. Na základě česky psané naučné a odborné literatury o jezdecké jazyce jsem při překladu zvolila takovou formu textu, ve které přímo oslovuji čtenáře, neboť je to právě příjemce textu, který načerpá z knihy teoretické znalosti a následně je prakticky využije.

V komentáři podrobně popisují překladatelské problémy a změny v textu překladu oproti textu originálu, které vycházejí z mé překladatelské strategie.

3.1 Lexikální problémy

3.1.1 Terminologie

Překládaný text má charakter jezdecké příručky, a proto se zde v hojné míře vyskytují jak odborné termíny, tak jezdecká hantýrka. Na několika místech se objevují i termíny týkající se anatomie koně a anatomie člověka. Při překladu jezdeckých pojmů jsem se řídila vlastními znalostmi a *Česko-německo-anglickým slovníkem jezdecké a vozatajského sportu* od Františka Lomského. Většina termínů mi proto nepůsobila větší obtíže. Pokud se termín pojil s přídavným jménem, jak je tomu na první straně originálu i překladu, zvolila jsem takové adjektivum, které bylo v souladu s obvyklým spojením v češtině, i když to znamenalo posun od výchozího textu.

„ langer ausgeprägter Widerrist“ (o. 116, ř. 21)	„ široký výrazný kohoutek“ (p.10, ř. 17)
---	---

Stejným způsobem jsem změnila i slovesa pojící se s vlastnostmi koně. Díky této změně jsem zamezila i opakování slovesa *změnit* v češtině a text tak působí stylisticky lépe.

„Beim Pferd wird dadurch das Verständnis der Hilfen verfeinert , das Gleichgewicht verbessert und die Durchlässigkeit gesteigert.“ (o. 132, ř. 76-80)	„Takto u koně zlepšíme porozumění pomůckám, posílíme jeho rovnováhu a zvýšíme jeho prostupnost.“ (p. 25, ř. 16-17)
---	--

V textu originálu jsem se také setkala se slovy, která na rozdíl od češtiny nepatří mezi jezdecké pojmy. Zvolila jsem překlad příslušným pojmem v češtině, který je sice explicitnější, ale v tomto sportovním odvětví obvyklý.

„Die fliegenden Wechsel bis zu einem Tempo “ (o. 134, ř. 12-13)	„Od letmé změny cvalu až po sérii přeskoků “ (p. 26, ř. 28)
„... so formt der Reiter ein Pferd, wenn er die Hand dafür hat .“ (obr. 117)	„... tak i jezdec utváří koně, pokud má dostatečně jemnou ruku .“ (obr. 117)
„Die Zäumung für das voll ausgebildete Dressurpferd bleibt stets die Kandare.“ (o. 121, ř. 64-66)	„Uzděním pro plně drezurně příježděného koně je vždy uzda.“ (p. 14, ř. 16)

Některá slovní spojení z jezdecké hantýrky jsem překládala podle smyslu, neboť mají v němčině zcela odlišnou podobu.

„Alle Pferde, die zuerst vorne und dann hinten umspringen oder mit den Hinterbeinen nicht voll durchspringen ...“ (o. 133, ř. 43-46)	„Koně, kteří přeskakují nejdříve předníma a potom zadníma nohama nebo zadníma nohama, křížují ...“ (p. 26, ř. 5-6)
„ Das Abreiten vor Dressurprüfungen“ (o.139, ř. 34-35)	„ Opracování před drezurní úlohou“ (p. 30, ř. 24)
„Die Reiterin weiß, warum sie das Pferd beim Abreiten auf Trense lange vor dem Start so tief einstellt .“ (obr. 120)	„Tato jezdka ví, proč při opracování na uzdečce jezdí koně ještě dlouho před startem tak v hloubce .“ (obr. 120)

V případě několika termínů existují v češtině dva názvy označující to samé. Při překladu jsem zvolila ten, který byl pro správné pochopení daného úseku vhodnější.

<i>Seitengänge</i>	<i>Stranová práce × Práce na dvou stopách</i>
--------------------	---

Pro název podkapitoly jsem vybrala první pojem, druhý používám až v místě, kde se vysvětluje, proč se kůň nepohybuje pouze na jedné stopě.

<i>Kandare</i>	<i>Páka × Uzda</i>
----------------	--------------------

Označení páka může být v překladu zavádějící, neboť se v jezdecké hantýrce takto označuje i samotné pákové udidlo, které je součástí celého pákového uzdění.

Dále jsem se musela rozhodnout, zda při překladu *Bein* užít slova *noha*, nebo *končetina*. Nakonec jsem podle frekvence výskytu v podobné česky psané literatuře zvolila slovo *noha*. Autorka napsala svoji knihu i pro jezdce začátečníky a těm určitě zní *noha* přirozeněji než *končetina*.

V úvodu kapitoly, kde se hovoří o charakteru koně, používá autorka dva termíny z psychologie, *Psyche* a *Nerv*. Oba se mohou přeložit do češtiny jako *psychika*. Abych se

vyhnula opakování slova v následující větě, použila jsem v případě druhého termínu překlad pomocí opisu.

„... und zeigt sich in Adel, Energie, Nerv und Härte eines Pferdes. Einen entscheidenden Einfluß für den Leistungswillen bilden Charakter und Temperament, also die innere Veranlagung wie Psyche , Intelligenz, Gehorsam und Bereitwilligkeit, sich dem Reiter unterzuordnen.“ (o. 116, ř. 37-45)	„... a projevuje se v ušlechtilosti, síle, psychice a odolnosti koně. Na pracovní nasazení má rozhodující vliv charakter a temperament, čili vnitřní predispozice jako duševní schopnosti , inteligence, poslušnost a ochota podřídit se jezdcí.“ (p. 10, ř. 23-26)
--	---

3.1.2 Názvy podkapitol

Při překládání názvu kapitoly jsem přemýšlela, zda pro *Dressurreiten* použít obecnějšího překladu *Drezura* nebo doslovného překladu *Drezurní ježdění*. Jelikož drezura zahrnuje vedle samotného ježdění i celkové předvedení koně, o kterém se v kapitole nemluví, nazvala jsem kapitolu přesně podle německého originálu.

Překladatelským oříškem byl ovšem zdánlivě jednoduchý název podkapitoly *Erholungsphase*. Jako jedna z fází výcvikové hodiny koně nemá s oddechem či odpočinkem, jak by se podle názvu mohlo zdát, nic společného. Kůň si odpočine až ve stáji, na konci tréninku se má nechat vydechnout, čemuž se v jezdecké hantýrce říká vyklusání nebo vykrokování. Jelikož není z podkapitoly zřejmé, jakým tempem se kůň v této části hodiny pohybuje, rozhodla jsem se pro intelektualizační posun. Kompozitum jsem tedy přeložila vysvětlujícím výrazem *Vyklusání a vykrokování*.

Další názvy podkapitol zabývající se skladbou tréninkové hodiny jsem přeložila podle českého úzu, a proto jsem ve dvou případech vynechala slovo *fáze*, které se v daných případech stylově nehodilo.

<i>Lösungsphase</i>	<i>Uvolňovací fáze</i>
<i>Arbeits- und Überprüfungsphase</i>	<i>Vlastní práce a kontrola</i>
<i>Erholungsphase</i>	<i>Vyklusání a vykrokování</i>

České názvy cviků přejatých z francouzštiny, jako jsou v textu originálu *Travers, Renvers, Traversalen, Pirouette, Piaffe a Passage*, mají většinou více podob. Volila jsem tedy mezi formou *travers* a *traverz*, *renvers* a *renverz*, *traverzála* a *traverzály*, *pirouette* a *pirueta*, *piafe*, *piafa* a *piaffa*, *passage* a *pasáž*. V překladu jsem se řídila pravidly *České jezdecké federace* a podle nich volila podobu příslušného slova.

3.1.3 Překlad kompozit a nominálních skupin

Kompozita jsou pro němčinu typická a do češtiny se překládají nejčastěji dvouslovným spojením, vedlejší větou nebo opisem. Při překladu jsem se snažila o co nejlepší vystihnutí významu kompozita, i když jsem na několika místech musela změnit syntaktickou strukturu celé věty.

Překlad kompozita dvouslovným výrazem:

„Jede Phase hat ihr klar umrissenes Ausbildungsziel und sollte von einem Trainingsplan abgeleitet werden.“ (o. 116, ř. 109-112)	„Každá fáze má svůj jasně ohraničený cíl a měla by se odvíjet od tréninkového plánu .“ (p. 11, ř. 28)
„Ein Pferd ist dann kandarenreif ...“ (o. 121, ř. 52-53)	„Kůň je připravený na uzdu ...“ (p. 14, ř. 10-11)

Překlad kompozita vedlejší větou přívlastkovou:

„ Schwunglose Anforderungen wie Halten, Rückwärtsrichten und Kehrtwendungen...“ (o. 121, ř. 139-141)	„Cviky, které od koně nevyžadují kmih , jako zastavení, couvání a obraty...“ (p. 15, ř. 12-13)
---	--

Překlad kompozita opisem:

„Ein Pferd, das pferdegerecht gehalten wird...“ (o.120, ř. 37-38)	„Kůň, se kterým je zacházeno, jak se sluší a patří... “ (p. 13, ř. 4)
„... daß der Bewegungsablauf vollkommen erhalten bleibt und einem Auf-die-Hand-Legen entgegenwirkt wird.“ (o. 136, ř. 50-53)	„... že průběh pohybu zůstane naprosto zachován. Tím také bráníme koni pokládat se do otěží. “ (p. 29, ř. 11-12)

Překlad kompozita samostatnou větou:

„ Einbeinstütze – mit bloßem Auge ist diese Phase kaum zu erkennen.“ (obr. 131)	„ Kůň se podpírá o jednu nohu – pouhým okem je tato část sotva znatelná.“ (obr. 131)
„Diese eben beschriebenen Übungen korrekt zu reiten, verlangen von Reiter und Pferd höchste Konzentration sowie Körperbewusstsein und Körperbeherrschung. “ (o. 128, ř. 49-53)	„Správné zasetí právě popsaných cviků vyžaduje, abychom se my i kůň maximálně soustředili, uvědomili si své tělo a ovládali je. “ (p. 22, ř. 6-7)

Složitější nominální skupiny, které jsou typické pro odborné texty, se v kapitole vyskytují jen na několika místech. Aby byl překlad dobře srozumitelný a nebudil dojem informacemi přesyceného textu, převádím nominální skupiny do cílového jazyka pomocí vedlejších vět.

„... sollte bei der Bewertung die Eignung eines Dressurpferdes stark in den Vordergrund stellen.“ (o. 116, ř. 6-9)	„... by si měl při posuzování drezurního koně položit především otázku, zda je kůň pro drezuru vhodný. “ (p. 10, ř. 8-10)
„Hierbei soll das Pferd in sicherer und gleichmäßiger Anlehnung bei hergegebenem Genick die Hinterhand senken... “ (o. 123-124, ř. 56-1)	„Kůň by se měl přitom povolit v týle, aby si našel jisté pravidelné přilnutí a snížil zád’. “ (p. 17, ř. 25-26)

3.1.4 Další lexikální problémy

Autorka v textu rozlišuje mezi *Lehrer*, *Trainer*, *Ausbilder* a *Helfer*. V překladu používám pouze slova *trenér*, *cvičitel* a *jezdec*, protože doslovný překlad slov *Lehrer* a *Helfer* se do daného kontextu nehodí. *Trenér* a *cvičitel* užívám jako synonyma, neboť trenér i cvičitel může trénovat jak koně, tak jezdce, odlišují se pouze druhem licence. Ve větě:

„Sie dient dem Aufbau des Vertrauens zwischen **Lehrer** und Pferd, **Trainer** und Pferd, der später, wenn der **Reiter** auch auf dem Pferd sitzt...“ (o. 125, ř. 57-61), není jasné, jaký je rozdíl mezi *Lehrer* a *Trainer*. Při překladu jsem vycházela z toho, že jezdec je tím *učitelem* a občas mu s výcvikem pomůže *trenér*:

„Práce na ruce pomáhá k navázání důvěry mezi koněm a **jezdcem**, koněm a **trenérem**. Až bude na koni sedět i **jezdec**, bude to opět **trenér**...“ (p. 19, ř. 14-15).

Jelikož kůň má napodobovat svého mistra, nemůže být tím mistrem *pomocník* čili v originále *Helfer*.

„Sie verlangt Feingefühl und Grazie in den Bewegungen des Helfers am Boden, denn das Pferd imitiert auch den Meister .“ (o. 125, ř. 76-79)	„Od cvičitele stojícího na zemi požaduje jemný cit a pohyb s grácií, neboť kůň svého mistra napodobuje.“ (p. 19, ř. 21-22)
--	--

3.2 Stylistické problémy

3.2.1 Idiomatická spojení a expresivní výrazy

I když se jedná o naučný text, autorka na několika místech odlehčuje jeho obsah idiomatickými spojeními a expresivními výrazy. Její styl jsem se snažila zachovat, ovšem pro všechna slova jsem bohužel nenašla český ekvivalent v příslušné stylové vrstvě, a proto jsem se musela uchýlit k nivelizujícímu výrazu. Abych tento nedostatek vyvážila, použila jsem u jiných slov expresivnějšího výrazu. Samozřejmě pouze tam, kde tato změna nijak nenarušila obsah a pochopení textu.

Překlad expresivních výrazů, které nemají v českém jazyce vhodný ekvivalent.

„Bei Pferden, die an der Longe stürmen ...“ (o.122, ř. 87-88)	„Koním, kteří na lonži utíkají ...“ (p. 16, ř. 28)
„Tritte mit wenig Raumgewinn, aber mit dem Drang nach vorwärts , müssen anfangs genügen.“ (o.124-125, ř. 91-2)	„Kroky s malou prostorností, zato s touhou jít v před , nám ze začátku musí stačit.“ (p. 18, ř. 24-25)
„Versucht das Pferd bei den Übergängen vom Schritt zum Trab wegstürmen ,...“ (o.125, ř.21-23)	„Pokouší-li se kůň při překrocích naklusat ,...“ (p. 19, ř. 2)

Nivelizující překlad těchto slov jsem kompenzovala expresivnějšími výrazy na začátku kapitoly.

„... denn nur einen Tennisschläger kann ich packen und sagen ...“ (o.117, ř. 11-14)	„... jenom tenisovou raketu totiž mohu popadnout a prohlásit ...“ (p. 12, ř. 9-10)
„Das Pferd wird zwar nachgeben , aber lustlos bleiben...“ (o. 117, ř. 38-39)	„Kůň se sice podrobí , zato však zůstane bez chuti k práci.“ (p. 12, ř. 20-21)

„... dazu die Psyche gleich zu lockern...“ jsem přeložila idiomatickým výrazem „... zároveň si vyčistit hlavu...“, protože mi v daném případě připadalo toto slovní spojení jako nejvhodnější ekvivalent.

3.2.2 Opakování slov a hledání synonym

Autorka v textu často opakuje stejná slova v těsné blízkosti za sebou. V češtině jsem se snažila najít synonyma, abych text oživila. Tam, kde autorka používá určitý pojem, př. názvy cviků, části těla koně, jsem samozřejmě opakování zachovala.

<p>„... muß das Pferd den Galopp fliegend wechseln, d.h. von rechts nach links und von links nach rechts gleichmäßig umspringen. Da der Galopp eine fortgesetzte Reihe von Sprüngen im Dreitakt ist...“ (o. 131, ř.30-35)</p>	<p>„... musí kůň letmo měnit cval, tzn. pravidelně přeskakovat z pravé na levou a z levé na pravou nohu. Jelikož cval je třídobý chod, ve kterém se opakují souvislé řady skoků...“ (p. 24, ř. 19-20)</p>
---	---

Nejčastěji jsem hledala synonyma ke slovům *festigen* a *erhalten*.

<p>„Bei einem noch jungen Pferd festigt sie das Vertrauen zu seinem Reiter, macht es mit den Gertenhilfen vertraut und fördert die Durchlässigkeit. Man beginnt mit dem Übertretenlassen, eine Bewegung, die die Losgelassenheit und den Gehorsam auf einseitige Hilfen festigt.“ (o. 124, ř. 13-21)</p>	<p>„U ještě mladého koně utužuje důvěru k jeho jezdcí, seznamuje ho s pomůckami bičíkem a podporuje jeho prostupnost. Začínáme s překračováním, což je pohyb, který upevňuje uvolněnost a poslušnost na pobídky z jedné strany.“ (p. 17-18, ř. 33-2)</p>
<p>„Der innere Zügel erhält die Biegung und den Grad der Abstellung. Der äußere Zügel begrenzt die Biegung und regelt das Tempo. Der innere Schenkel dicht hinter dem Gurt soll die Rippenbiegung erhalten...“ (o. 126, ř. 47-53)</p>	<p>„Vnitřní otěž zachovává ohnutí a stupeň odstavení. Vnější otěž omezuje ohnutí a reguluje tempo. Vnitřní holeň působící těsně za obříšníkem udržuje správné ohnutí v žebrech...“ (p. 20, ř. 12-13)</p>

3.3 Gramatické problémy

3.3.1 Přechylování a změna čísla

V současné době se většina cizích ženských příjmení přechyluje, a proto jsem německé ženské jméno *Nicole Uphoff* přechýlila. *Nicole Uphoffová* bude českému příjemci znít přirozeněji.

U názvu kapitoly *Das Abreiten vor Dressurprüfungen* jsem u druhého podstatného jména změnila číslo, neboť *Opracování před drezurní úlohou* je stylisticky vhodnější a v české literatuře o jezdeckví je u názvů zažitější použití singuláru.

3.3.2 Deiktické výrazy a formální podmět *es*

V německých textech je běžné užití odkazovacích zájmen a ani tento text není výjimkou. Jejich kataforickou či anaforickou funkci přebírají v cílovém textu především synonyma nebo konkrétní části věty.

<p>„... denn ein geschmeidiger und schmiegsamer, dabei aufrechter und tiefer Sitz ist notwendig... Das ist nötig für die Verständigung zwischen Pferd und Reiter.“ (o. 116, ř. 54-62)</p>	<p>„... neboť pružný a přizpůsobivý, zároveň vzpřímený a hluboký sed je zapotřebí k tomu... Správný sed je nutný pro dorozumění mezi koněm a jezdcem.“ (p. 10-11, ř. 32-2)</p>
<p>„... wenn der Reiter nicht spürt, daß sein Pferd heute einfach keine Lust hat und den Weg zum Viereck oder in die Halle schon als Zumutung empfindet... Reiter, die ihre Pferde nicht als Sportgerät ansehen, fühlen das...“ (o. 117, ř. 3-11)</p>	<p>„... pokud jezdec necítí, že jeho kůň dnes zrovna nemá náladu a tudíž už cestu k obdélníku či do haly pocítuje jako požadavek... Jezdci, kteří své koně nepokládají za cvičební náradí, vycítí rozpoložení koně...“ (p. 12, ř. 5-9)</p>

Prázdné *es* ve funkci formálního podmětu vynechávám, neboť čeština může mít podmět nevyjádřený.

<p>„Am Anfang ist es sinnvoll...“ (o. 129, ř. 48)</p>	<p>„Z počátku je rozumné...“ (p. 23, ř. 8)</p>
--	--

3.3.3 Změna agentu

Pro lepší plynulost a srozumitelnost textu jsem na několika místech změnila agenta. Tuto změnu jsem použila především u vět se slovesem v pasivu.

„ Der erste Punkt wird von einem großen Teil der Reiter leichter und schneller zu erreichen sein... “ (o. 116, ř. 77-79)	„ Velká část jezdců docílí prvního bodu snáze a rychleji...“ (p. 11, ř. 10)
„Auf die Tagesstimmung des Pferdes muß geachtet werden. “ (o. 117, ř. 14-15)	„Na denní náladu koně si musíme dávat pozor. “ (p. 12, ř. 11)

Při překladu jsem rovněž řešila problém, zda se přesně řídit podle originálu a tam, kde autorka užívá slova *Reiter*, použít český ekvivalent *jezdec*. Nakonec jsem se rozhodla použít slovo *jezdec* všude tam, kde se jedná o popis nějaké vlastnosti nebo skutečnosti, a v místech, kde autorka mluví o chybách či o provedení cviku volím sloveso v první osobě množného čísla. Tím příjemce přiměji k tomu, aby se nad textem více zamyslel.

3.3.4 Konstrukce s *man*

Při překladu jsem se také musela zamyslet nad tím, jak přeložit časté slovesné konstrukce s všeobecným podmětem *man*. Na základě české literatury zabývající se jezdeckou tematikou jsem se rozhodla věty zosobnit a použít slovesa v první osobě množného čísla. Tím se text stává osobnějším a u příjemce navozuje pocit, že na řešení případných problémů s výcvikem koně není sám. *My* jsem v cílovém textu užila i tam, kde byla původní věta v trpném rodě. V češtině se věty v trpném rodě nevyskytují tak často jako v němčině, a proto byla z mého pohledu tato změna nutná. Volba sloves v první osobě plurálu závisela i na mé překladatelské strategii. Mým cílem je, aby text se čtenářem navazoval kontakt a přímo ho oslovoval.

„ Man beginnt mit dem Übertretenlassen, eine Bewegung, die die Losgelassenheit und den Gehorsam auf einseitige Hilfen festigt.“ (o. 124, ř. 18-21)	„ Začínáme s překračováním, což je pohyb, který upevňuje uvolněnost a poslušnost na pobídky z jedné strany.“ (p. 18, ř. 1-2)
---	---

3.3.5 Modální slovesa

Autorka v textu používá velice často modální slovesa a není výjimkou, že je opakuje několikrát za sebou. Pokud mi to význam věty dovolil, snažila jsem se modální sloveso nahradit modální částicí nebo jsem použila samostatné jednoduché sloveso.

„Das kann auch dazu führen, daß das Übungsziel vorübergehend aufzugeben ist.“ (o. 122, ř. 4-6)	„ Možná se také budeme muset dočasně vzdát našeho tréninkového cíle.“ (p. 15, ř. 15)
„Beim Umspringen mit zu wenig Raumgewinn sowie Umspringen mit hoher Kruppe muß immer eine aufrichtende Parade mit vortreibenden Hilfen erfolgen .“ (o. 133, ř. 50-55)	„Přeskoky s malou prostorností či s vysokou zádí opravíme napřimující zádrží a pobídkou vpřed.“ (p. 27, ř. 7-8)

3.4 Syntax

3.4.1 Interpunkce

Na několika místech v textu jsem podle českého úzu změnila či vynechala interpunkci. Pokud autorka uvádí výčet formou seznamu, kde jsou jednotlivé body řazeny pod sebou, a končí ho tečkou, považovala jsem za vhodné doplnit za každý bod čárku – viz str. 116 originálu a str. 1 překladu, kde výčet začíná větou: „... so sollte das Exterieur folgende Merkmale aufweisen:“.

Pomlčky, které se v originále objevují, jsem ve většině případů zachovala. V několika případech jsem ovšem změnila větnou strukturu a pomlčku vynechala, aby měla věta plynulejší rytmus a byla pro čtenáře lehce pochopitelná.

„ Da – wie jedes Lebewesen – so auch das beste Pferd nicht ohne Mängel ist...“ (o. 116, ř. 25-27)	„ Jako každý živý tvor má i ten nejlepší kůň své chyby...“ (p. 10, ř. 20)
„Ist die Verbindung Ausbilder – Herantreten an Longe und Ausbindezügel und zum Treiben kommen erreicht...“ (o. 123, ř. 1-4)	„Pokud s námi kůň navázal kontakt tím, že si pomocí vyvazovacích otěží našel na lonži přilnutí a reaguje na pobízení...“ (p. 16, ř. 33-34)

Naopak v jednom případě jsem pomlčku přidala, abych zdůraznila výčet, který pomlčce předchází:

„Lehké přilnutí, pružně a rovně sedící jezdec s více vypnutým křížem, který holeněmi silněji působí na koně – to vše podporuje vznosné chody.“

Uvozovky u slova *Ausklingenlassen* jsem v překladu vynechala, neboť v češtině existuje běžně používaný ekvivalent tohoto slova (použila jsem ho i v názvu kapitoly), a proto jsem nepovažovala za nutné uvozovky zachovat.

„Dieses » Ausklingenlassen « muß nicht unbedingt in der Bahn oder auf dem Reitplatz stattfinden.“ (o. 122, ř. 12-15)	„Koně nemusíme nutně nechat vyklusat na obdélníku či na jízdárně.“ (p. 15, ř. 22)
---	--

Ve větě: „Jezdec má při výcviku koně k dispozici dva různé typy uzdění: uzdečku a uzdu.“, jsem užila dvojtečku, abych zdůraznila, o jaké typy uzdění se jedná.

Aby text čtenáře opravdu oslovil, změnila jsem pomocí interpunkce na několika vhodných místech způsob věty.

„Es ist falsch, durch ununterbrochenes Üben den Erfolg sichern zu wollen.“ (o. 135, ř. 19-21)	„Neustálým procvičováním si ale úspěch nezaručíme!“ (p. 28, ř. 22)
---	--

Naopak ve větě „Při tréninku je důležité chválení koně.“ jsem vykřičník nepovažovala za nutný, protože každý jezdec ví, že koně musí často chválit.

3.4.2 Syntaktická struktura

Při překladu jsem se u několika vět odklonila od syntaktické struktury originálu, abych mohla zachovat idiomacitu výpovědi.

„Künstler dieser Hilfeleistungen erreichen unglaubliche Resultate.“ (o. 139, ř. 16-17)	„Opravdoví mistři dosahují v těchto technikách neuvěřitelných výsledků.“ (p. 30, ř. 14)
„Durchlässigkeit und Schwung müssen gewährleistet sein, um diese Übung einzuleiten.“ (o. 135, ř. 21-24)	„Tento cvik se naučí pouze kůň, který je prostupný a jeho pohyb kmihuplný.“ (p. 28, ř. 22-23)

Často jsem také prováděla změny ve větné syntaxi tak, aby věta odpovídala aktuálnímu členění větnému. Přitom jsem se snažila vždy si uvědomit téma a réma výpovědi a podle potřeby upravit slovosled, který se od originálu může podstatně lišit.

„Vollkommenes Gleichgewicht, steter Vorwärtsdrang und höchste Durchlässigkeit bilden die Grundlage für eine gleichmäßige Taktfolge in der Piaffe.“ (o. 136, ř.14-18)	„Základ pro pravidelný nohosled v piaffě tvoří bezvadná rovnováha, prostupnost a neustálá chuť koně jít vpřed.“ (p. 28, ř. 33-34)
„10 bis 15 Minuten Reiten am langen Zügel oder Führen mit gelockertem Gurt bilden den Abschluß.“ (o. 122, ř. 11-13)	„Závěr hodiny tvoří 10 až 15 minut ježdění na dlouhé otěži nebo lonžování s povoleným obříšníkem.“ (p. 15, ř. 21)

Dlouhé věty originálu jsem v překladu často dělila, abych se vyhnula problémům s koherencí. I když jsem si vědoma částečného ochuzení autorčina stylu, s ohledem na čtenáře volím raději variantu kratších a logických souvětí.

„Die Forderung erfahrener Reiter, mit dem fliegenden Wechsel erst dann zu beginnen, wenn das Pferd genügend geschult und gekräftigt ist, hat ihre volle Berechtigung.“ (o. 132, ř. 63-68)	„Zkušení jezdci požadují, aby se k letmé změně cvalu přistoupilo až tehdy, když je kůň dostatečně vycvičen a jeho tělesná stavba potřebně zesílila. Jejich názor je plně oprávněný.“ (p. 25, ř. 12-14)
---	--

V některých případech jsem se ale rozhodla jednoduché věty spojit. Zlogičtující spojka usnadňuje českému čtenáři pochopení obsahu vět. Text zároveň působí plynuleji.

<p>„Im Entwicklungsstadium der Pirouette ist es angebracht, diese im traversartigen Verkleinern eines Zirkels einzuleiten. Dadurch bleibt die Tendenz nach vorn erhalten.“ (o. 134-135, ř.136-3)</p>	<p>„V počátečním stádiu je užitečné nacvičovat piruetu ze zmenšování kruhu v traversu, neboť tím zachováme tendenci koně jít dopředu.“ (p. 28, ř. 12-14)</p>
<p>„Die Galoppbewegung im Außengalopp muß in gleicher Geschwindigkeit wie im Innengalopp erfolgen. Besonders in den Ecken, die ohne Änderung des Tempos zu durchreiten sind.“ (o. 133, ř. 4-8)</p>	<p>„Pohyb v kontrakvalu musí být stejně pružný jako ve cvalu na vnitřní ruku a to zvláště v rozích, které bychom měli projet bez změny tempa.“ (p. 25, ř. 21-23)</p>

3.5 Významová rovina

3.5.1 Vynechání/doplnění informace

Po dohodě s vedoucím bakalářské práce jsem se rozhodla vynechat z překladu strany 118 a 119. Tyto strany shrnují informace obsažené v kapitole *Dressur* a vzhledem k délce výchozího textu jsem nepovažovala za nutné je do překladu zahrnout. Ostatní vynechání v cílovém textu se týkají jednotlivých slov, která z textu vyplývají a není proto nutné je znovu zdůrazňovat.

<p>„Wer als Mensch auf den Knien und Händen aufgestützt...“ (o.120, ř. 12-13)</p>	<p>„Kdo se někdy podpíral o ruce a kolena...“ (p. 12, ř. 27)</p>
--	---

Z této věty jasně vyplývá, že příjemcem je člověk a nikdo jiný.

„Der Reiter muß darauf achten, dass er den Oberkörper nicht verzieht...“ (o. 129, ř. 22-23)	„Jezdec si musí dávat pozor, aby se nenakláníl ...“ (p. 22, ř. 29-30)
--	--

Sloveso *naklánět se* ve svém významu už obsahuje skutečnost, že se člověk může naklánět pouze v horní polovině svého těla.

Na některých místech jsem byla explicitnější než autorka, abych u čtenářů zajistila správné pochopení obsahu. Zde jsem se řídila česky psanou literaturou o jezdeckví a čerpala z ní jednotlivé slovní obraty.

„Der Reiter muß also in der Lage sein, den Innenzügel weich zu führen .“ (o. 131, ř. 18-20)	„Jezdec musí být tedy schopen držet vnitřní otěž měkce mezi prsty .“ (p. 24, ř. 12)
„Bei einem besonders veranlagten Pferd wird der Reiter durch geschickte Hilfengebung das Gleichgewicht des Pferdes zu verändern versuchen und es somit zum zwanglosen Umspringen veranlassen.“ (o.132, ř. 17-23)	„V případě velmi nadaného koně se pomocí šikovného přesouvání váhy pokoušíme změnit rovnováhu koně a přimět ho tak k nenucenému přeskočení.“ (p. 24, ř. 29-30)
„Die am Gurt einwirkenden Schenkelhilfen sollen das Pferd weitertreiben, um das lebhaftere Untertreten der Hinterhand aufrecht zu erhalten .“ (o. 136, ř. 44-48)	„Holeněmi přiloženými k obříšníkmu pobízíme koně dopředu, aby jeho zád' zůstala podsazená a zadní nohy energicky vykračovaly .“ (p. 29, ř. 9-11)

3.5.2 Elipsy a polovětné obraty

Elipsy u popisu obrázků jsem v rámci českého úzu zachovávala. Infinitivní věty a polovětné obraty, které se nacházely u popisu provádění jednotlivých cviků, jsem na základě mé překladatelské strategie zosobnila.

„Anwendung auf beiden Seiten.“ (o.127, ř. 22-24)	„Dovnitř plec provádíme i na středové čáře a na obě ruce.“ (p. 20, ř. 27)
„Bei Taktfehlern sofort den Seitengang beenden.“ (o. 127, ř. 35-36)	„Při chybách v taktu cvik okamžitě ukončíme.“ (p. 20, ř. 33)

3.5.3 Presupozice

Jak jsem se zmínila v kapitole *Analýza překladu*, objevuje se na stránce 122 odkaz na stranu 36. Čtenář by si musel buď celou knihu přečíst, nebo by si danou informaci jednoduše našel na dané stránce. Překlad ovšem počítá se samostatným vydáním celé kapitoly, a proto jsem stručně popsala, o čem autorka na straně 36 mluví. Uvažovala jsem také o vynechání celé věty, ale tím bych ochudila obsah kapitoly.

„Die Nachbereitungsphase bleibt wie auf Seite 36 bereits beschrieben.“ (o. 122, ř. 46-47)	„Po každém tréninku či závodech koně navíc omyjeme a vyčistíme. Po tu dobu bychom měli celkově zhodnotit výcvikovou hodinu. I po nevydařených lekcích se na koně nebudeme zlobit, ale budeme se snažit dosáhnout s ním opětovné harmonie a přátelství.“ (p. 16, ř. 3-5)
---	---

3.6 Grafická podoba a členění textu

V cílovém textu jsem zachovávala uspořádání odstavců, podkapitol i styl písma. Dělení textu do třech sloupců jsem nepovažovala za nutné vzhledem k tomu, že by text nejspíše vyšel na internetu.

Překládaná kapitola by vyšla samozřejmě s obrázkem, ale kvůli technické náročnosti obrázky do textu nevkládám a jejich překlad uvádím za překladem uceleného textu. Grafickou podobu popisků k fotografiím jsem zachovala.

I když strany 118 a 119 v překladu vynechávám, přiložila jsem je pro úplnost k textu originálu.

3.7 Závěr

Ačkoli se v překladu jistě objevují prvky překladovosti, snažila jsem se o stylistickou koherentnost. Překládaná kapitola by vyšla jako samostatný článek, neboť se mnoho lidí zajímajících se o jezdeckou tematiku inspiruje buď z odborného časopisu *Jezdectví*, nebo z internetového serveru *Equichannel*. Překlad adresuji čtenáři, který má určité povědomí o jezdeckém sportu a chce si rozšířit znalosti z oblasti drezurního výcviku koně. Jelikož jsem se řídila podle českého úzu, je překlad explicitnější než originál a zároveň se čtenářem silněji navazuje kontakt. Celkově se jednalo o dobře srozumitelný text, při jehož překladu jsem se inspirovala především česky psanými knihami a články o jezdecké tematice. I když se tomuto sportu věnuji, nebyla jsem si na několika místech jistá s českým ekvivalentem daných slov. Ohotně mi pak poradila Ing. Magda Škardová, která patří mezi úspěšné drezurní jezdce.

RESUMÉ

Tato bakalářská práce podává komentovaný překlad kapitoly *Dressur* z knihy *Die Moderne Reitschule*. Celou práci jsem rozdělila na tři tematické kapitoly, ve kterých se zabývám překladem, analýzou výchozího textu a překladatelskými problémy, které ilustruji pomocí příkladových vět. Z překladu jasně vyplývá, že se snaží o silnější navázání kontaktu s příjemcem, což bylo součástí mé překladatelské strategie. Na základě studia česky psané literatury o jezdeckví jsem zjistila, že oslovení čtenáře je v tomto případě zcela na místě. Český příjemce totiž potřebuje vědět, že problémy při výcviku koně nepostihují jenom jeho, ale i ostatní, tzn. především autora textu. Z kapitoly *Překladatelské problémy* dále vyplývá, že při překladu bylo potřeba na některých místech použít explicitnější výrazy – některé informace bylo v rámci českého úzu nutno doplnit.

Při vlastním překladu jsem také řešila, zda zachovat či vynechat strany 118-119. Tyto stránky jsem nakonec vypustila, protože představují pouze heslovité shrnutí celé kapitoly a do zmíněného publikování by nebyly vhodné. Doplněný komentář, který se vztahuje k odkazu na stranu 36, je vzhledem k mé překladatelské strategii adekvátní.

Výsledek mé práce představuje tedy tematicky koherentní překlad s podrobnou analýzou originálu a návrh řešení obtížných míst, která se v textu vyskytla.

This bachelor thesis deals with a translation of the chapter *Dressur* from the book *Die moderne Reitschule* and with its commentary. It is divided into three thematic chapters, where I discuss the translation, an analysis of the original text and translation problems. My translation contacts the recipient stronger than the original text because it was a part of my translation strategy. On the basis of studying the Czech written literature about horse riding I found out that addressing the recipient directly is quite appropriate. The Czech recipient needs to know that everyone, especially the author, has problems during horse training. The chapter *Překladatelské problémy* also shows the need to be more explicit than the original text – it was necessary to add some information in terms of the Czech standard. I also had to solve whether to keep or leave out the pages 118 and 119. In the end I left them out because they constitute only a brief outline of the whole chapter and they would not be suitable for the mentioned publishing. The added commentary relating to the reference to page 36 is, considering my translation strategy, adequate.

The result of my work is thus a thematically coherent translation with a detailed analysis of the original and suggestions for translation of difficult parts of the text.

4. SEZNAM LITERATURY

Primární literatura

- BRANDL, Selma. *Die Moderne Reitschule : Der richtige Weg zur Harmonie im Sattel*. 2. München : BLV Verlagsgesellschaft mbh, 1995. 167 s. ISBN 3405153778.

Sekundární literatura

- DOBEŠ, Josef. *Jízda na koni*. 2. Praha : Nakladatelství a vydavatelství Cesty, 1997. 200 s. ISBN 80-7181-169-6.
- KHOLOVÁ, Helena; HOŠEK, Jan. *Koně*. 2. Praha : Aventinum, 1997. 222 s. ISBN 80-86858-35-9.
- MAHLER, Zdeněk. *Člověk a kůň*. 1. České Budějovice : Dona, 1995. 183 s. ISBN 80-85463-52-0.
- ŠVEHLOVÁ, Dominika. *Lonžování*. 1. Ostrava : Montanex, 2003. 254 s. ISBN 80-7225-067-1.
- ZÁLIŠ, Norbert. *Bílí koně starokladrubští*. 1. Hradec Králové : Kruh, 1979. 128 s.

Internetové zdroje a časopisy

- URL: <<http://www.cjf.cz/>>
- URL: <<http://www.equichannel.cz/>>
- URL: <<http://www.pferd-aktuell.de/>>
- URL: <<http://www.slovník-synonym.cz/>>
- Jezdectví
- Svět koní

Slovníky a příručky

- HARTMANNOVÁ, Věra, et al. *Pravidla českého pravopisu*. 4. Olomouc : Nakladatelství Olomouc, 2000. 351 s. ISBN 80-7182-073-3.
- *Duden : Deutsches Universalwörterbuch*. 6. Mannheim : Dudenverlag, 2006. 2015 s. ISBN 978-3-411-05506-7.
- NORD, Christiane. *Textanalyse und Übersetzen*. 3. Heidelberg : Groos-Verlag, 1995. 284 s. ISBN 978-3872766496.
- LEVÝ, Jiří. *Umění překladu*. 3. Praha : Ivo Železný, 1998. 386 s. ISBN 80-237-3539-X.
- ŠTÍCHA, František. *Česko-německá srovnávací gramatika*. 1. Praha : Argo, 2003. 842 s. ISBN 80-7203-503-7.
- LOMSKÝ, František. *Česko-německo-anglický slovník jezdeckví a vozatajského sportu*. 1. Písek : Cavalier publishing , 2004. 176 s.